

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 522 del 21/4 al 4/5 de 2021 2,5 €

Al rescat de la concertada

Rere l'anunci de traspàs de centres d'ensenyament concertats a la xarxa pública s'amaga un acord de la Generalitat de Catalunya per llogar els edificis escolars a l'Església

pàg. 4-11

SUPLEMENT IRIDIUM

Vuit pàgines especials amb el balanç anual del centre Iridia per la defensa dels drets humans. Analitzem la proposta de creació de mecanismes externs de control de les actuacions policials.

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Sira Esclasans | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Maria Conill | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: BORJA LOZANO

SUMARI

A FONS

4-11

El rescat de la concertada
Diversos ordes religiosos han traspassat a la Generalitat de Catalunya la titularitat d'escoles concertades. Ho fan a canvi que l'administració pública pagui el lloguer dels edificis, propietat de l'Església. Un reportatge de Mariana Cantero i Guillem Martí. Fotos de Ricard Novella. Il·lustracions de Borja Lozano. Infografies de Mercedes Sánchez.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Corsino Vela
L'editor i assagista, en el seu últim llibre, *Capitalismo patológico* (Kaxilda, 2021), assenyalava que l'actual sistema econòmic capitalista ha accelerat el seu procés d'implosió. Hi conversen Pere López i Marc Dalmau. Amb fotografies d'Àngel Monlleó.

IMPRESSIONS

16-18

El projecte nacional de Joan Fuster
Un debat entre l'historiador Ferran Archilés i l'escriptora Núria Cadenes. Amb il·lustració de David Van Derh.

Cultura i pandèmia
Un article del músic Pep Tarradas amb il·lustració de Nahia Iglesias.

CRUÏLLA

19-21

Sensellarisme que s'organitza
Un reportatge d'Alaaddine Azzouzi i Joan León que ens explica com s'organitzen les persones que han perdut l'habitatge. Visitem les naus ocupades de Badalona, Casa Cádiz i el Gimnàs Social Sant Pau de Barcelona. Fotos d'Alejandro Flores.

RODA EL MÓN

22-26

Esterilitzacions al Perú a judici
Un reportatge de Meritxell Freixas.

Esports i cultura a l'Iraq post-ISIS
Un reportatge de Sara Manisera amb fotografia d'Arianna Pagani.

Militarisme i crisi ambiental
L'anàlisi internacional de la investigadora del Centre Delàs Anna Montull.

EXPRESSIONS

27-31

La llengua aragonesa resisteix
Un reportatge d'Emma Zafón amb il·lustracions de Ferran Coves.

Carn de suro
El relat de Maria Llerena Bastida amb il·lustració de Mimi Isasmendi.

Ressenyes culturals
De la mà d'Aïda Camprubí, Josep Pimentel i Clara Asín.

INDIRECTA

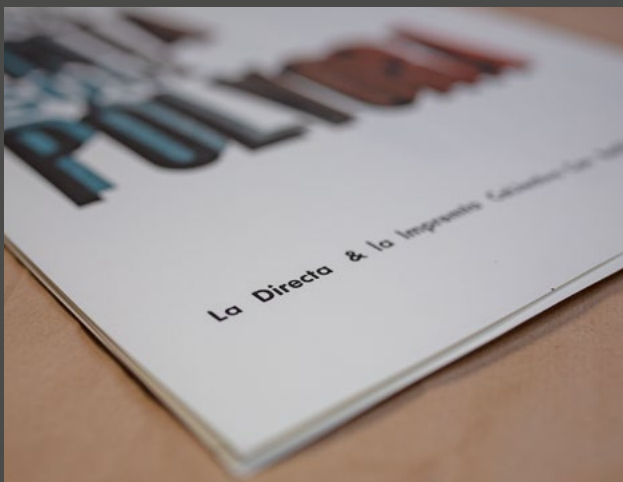
32

Entrevista a Maribel Cera
Mariana Cantero conversa amb la presidenta de l'Associació Catalana de Dones de la Mar. Tota una vida lluitant des de Sant Carles de la Ràpita (el Montsià) per fer visible la tasca de les dones al món de la pesca. Amb fotografia de Marc Puig Pérez.

#SOMTINTASOMPÓLVORA

Un pòster d'edició limitada elaborat amb la Impremta Col·lectiva de Can Batlló.
10 euros // 8 euros per a subscriptores // Entra a: directa.cat/botiga-en-linia/

SIRA ESCLASANS | @siraesca

L'espina

LLEI DEL CANVI CLIMÀTIC...
JA ERA HORA!

@absencarien

ESCOLA PÚBLICA BENEFICI PRIVAT

Sindicats i associacions de famílies denuncien el rescat encobert que suposa el traspàs a la xarxa pública d'escoles concertades de Barcelona i Navàs a canvi de pagar-ne el lloguer als ordes religiosos

Mariana Cantero | @cantero_mariana

El 19 de febrer, el conseller d'Educació de la Generalitat de Catalunya, Josep Bargalló, va anunciar en roda de premsa la incorporació el curs 2021-2022 de tres escoles concertades a la xarxa pública. Els centres Marillac, Sagrada Família i Sagrat Cor es troben al districte de l'Eixample de Barcelona i són de la Fundació Escola Vicenciana (creada per la Companyia de les Filles de la Caritat), i en canviar de titularitat passaran a dir-se Institut Escola Sicília, Institut Escola Londres i Escola Aldana, respectivament. La Fundació Escola Vicenciana i el Consorci d'Educació han signat un acord pel lloguer dels equipaments. La plantilla que forma part dels centres en l'actualitat, 96 docents i personal d'administració i serveis (PAS), i també 1.049 alumnes, passaran a formar part de la xarxa pública i es preveu un pressupost d'un milió i mig d'euros per dur a terme "reformes i millores" als edificis llogats per l'administració.

Aquestes no són les úniques escoles que la Fundació Vicenciana ha traspasat a l'administració. El març d'enguany es va fer públic el canvi de titularitat de l'Escola Labouré, situada al barri del Raval de Barcelona, que s'integrarà el curs vinent a la xarxa pública amb el nom d'Institut Escola Elisabets. La integració es fa després d'arribar a un acord pel lloguer de l'equipament amb la Fundació Casa Misericòrdia, titular de l'immoble, que es preveu que també es reformi els anys següents amb un pressupost d'1.386.000 euros. El Departament d'Educació no ha volgut informar -a preguntes de la DIRECTA- de la despesa pública que suposaran aquests nous lloguers als ordes religiosos, i les Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya (aFFac), davant de la manca d'informació, ho han reclamat per mitjà de la llei de transparència.

La política d'incorporació de centres concertats a la xarxa pública neix a l'empara del Decret Llei

10/2019 del 28 de maig, del procediment d'integració de centres educatius a la xarxa de titularitat de la Generalitat de Catalunya, que obre la porta al canvi de titularitat perquè els centres educatius que no depenen del Departament d'Educació -és a dir, les concertades- ho puguin demanar. Segons fonts d'Educació, per fer possible l'aplicació del decret s'han de donar una sèrie de supòsits, com ara que el traspàs es faci de comú acord entre el centre educatiu i el departament. A més, es fa una anàlisi del centre per valorar-ne la viabilitat de la conversió a escola pública, tenint en compte aspectes com l'equipament (metres quadrats de l'edifici i la superfície de pati), la situació econòmica i els recursos humans de què disposen. Es fa amb "cessió gratuïta o per mitjà de lloguer a llarg termini", segons informen les mateixes fonts. El que passarà una vegada s'extingeixin els contractes de lloguer és incert. "Quan s'acabi el termini del lloguer es revisaran els acords i es prendran les decisions corresponents en funció de les necessitats d'escolarització", diuen des d'Educació.

Aquest curs 2020-2021 ja es va incorporar a la xarxa pública l'escola Immaculada Concepció, avui dia l'Institut Escola Eixample. Aquest centre, que en els últims anys havia registrat una davallada en les matriculacions, va veure com el seu projecte va deixar de ser viable, segons va explicar Núria Dausà, portaveu de la comunitat religiosa Missioneres de la Immaculada Concepció, que ostenta la propietat de l'edifici. Ara l'han llogat per un termini de quinze anys prorrogables. Pel que fa al personal del centre, enguany s'han incorporat una directora funcionària i sis docents de la borsa pública. Les 35 docents i 7 treballadores de personal no docent amb les quals comptava l'escola continuaran treballant-hi fins la jubilació i tindran representació a l'equip directiu. Segons s'ha detallat, el projecte educatiu de l'escola no canviarà, però deixarà de ser confessional.

/ BORJA LOZANO
@borja_lo

Les Filles de la Caritat traspassaran quatre escoles de l'Eixample i el Raval de Barcelona a canvi de llogar els edificis a la Generalitat

“La que, d'entrada, podria ser una bona notícia, ens fa preguntar: Per què aquestes escoles?”, remarca Marta Minguella de la CGT

Durant el curs 2019-2020 també es va fer el canvi de titularitat del Col·legi Sant Vicenç de Paül a la pública -tot i que en aquest cas no tenia activitat i l'edifici ha acabat acollint alumnat d'altres escoles-, passant a ser l'Institut Escola Arts, situat al barri barceloní d'Hostafrancs. Segons es va fer públic, en aquest cas, el pressupost per les obres

d'adequació de l'edifici va ser de 400.000 euros, i el lloguer acordat amb la propietat, també de l'orde religiós Filles de la Caritat, de nou anys (cinc més quatre prorrogables). En aquell curs escolar també van canviar de titularitat l'escola Ateneu Igualadí (Sant Sadurní d'Anoia) i l'Institut La Vall del Tenes, de Santa Eulàlia de Ronçana.

El curs 2021-22 també canviarà de titularitat l'Institut Escola Intermunicipal del Penedès (Sant Sadurní d'Anoia). La conselleria ha fet públic que sobre la taula té unes trenta peticions de concertades que volen passar a formar part de la xarxa pública, aproximadament vint de les quals compleixen els requisits. “Cada curs s'estudiaran les ofertes o peticions que arribin de centres que volen adherir-se a la xarxa pública i es decidirà en funció de les condicions i característiques de cada centre, estudiant cas a cas”, diuen. En l'àmbit territorial dels Països Catalans, Catalunya és l'únic territori que compta amb aquesta modalitat de rescate de les escoles concertades.

Critiquen la poca transparència

“Sempre és una bona notícia que una escola privada concertada es converteixi en pública, però hem de poder assegurar-nos que això s'està fent bé i que no s'està fent per rescatar a ningú”, diu Lidón Gasull, directora de l'aFFac. Des de l'entitat mostren preocupació per l'opacitat del procés d'absorció d'aquestes escoles. “Hem de veure que clarament estem absorbint una escola que necessitem i que a més s'està fent sense rescatar a ningú. Al final, una escola concertada és una escola pri-

vada. I si aquesta escola privada no té demanda, ha de tancar, com qualsevol empresa”, opinen.

Per Marta Minguella, delegada de la CGT d'Ensenyament de Tarragona, saber si parlem d'un rescate o de noves escoles per a la pública és la pregunta del milió. “La que, d'entrada, podria ser una bona notícia, que les concertades passin al sistema públic, ens fa preguntar: Per què aquestes escoles? Per què no hi ha un pla?”. El sindicat apunta que les escoles que estan absorbint són les deficitàries, la qual cosa les fa sospitar que la intenció no és eliminar el sistema de la concertada, com es va prometre quan es va crear com a solució temporal a la manca de places. En sintonia amb l'aFFac, consideren que en tot el procés està havent-hi molt poca transparència i denuncien que a les negociacions, que es fan a porta tancada, no ha participat “ningú més enllà dels interessats”. Per això exigeixen una planificació del procés on intervinguin tots els agents de la comunitat educativa i que estigui planificat, amb detalls de com es faria el trànsit d'un sistema a l'altre i com es gestionaria el personal, i tenint en compte les necessitats d'escolarització a tot el territori.

Pel que fa a la situació dels docents, el personal de la concertada s'integrarà als nous centres d'acord amb la “normativa laboral del dret de successió d'empresa. Així, les persones que tinguin contracte laboral indefinit i la titulació acadèmica adient passaran a treballar com a personal laboral fins que la plaça s'extingeixi”, segons apunten fonts d'Educació. Fins que no s'esgoti aquesta relació laboral (que es genera en una categoria diferent »

» de la de la resta de personal dels centres públics perquè no ha passat per un concurs d'oposicions), la persona ostentarà el càrrec. Això genera un desavantatge per al professorat de la pública, que es veu en un greuge comparatiu, perquè aquestes persones no han hagut de fer oposicions i tindran un lloc de feina garantit fins a que es jubilin, cosa que el personal interí de la pública no té, denuncien els sindicats.

“Demanem que no hi hagi una doble xarxa, sinó que sigui una xarxa única, pública i gestionada per la Generalitat. Entenem que el personal que treballa a la pública ha de ser personal públic, funcionaritzat. La figura del personal laboral la podem contemplar de manera transitòria, però al final s'han de fer funcionaris tot el personal, docent i no docent, fins i tot el del servei de cuina, que han anat externalitzant”, diu Iolanda Segura, portaveu de l'USTEC.

El cas de Navàs

Navàs (el Bages) amb una població d'uns 6.000 habitants, té un institut escola públic, el Sant Jordi, l'Escola Sant Josep (infantil i primària), concertada, i un institut concertat, l'Escola Diocesana, que pertanyen al bisbat. L'institut públic funciona des de la seva creació, fa uns deu anys, en barracons. Des de fa temps, una plataforma de famílies demana un edifici per a l'escola dels seus fills. Però la sorpresa va arribar aquest febrer, quan el conseller d'Educació, Josep Bargalló, va anunciar que el Departament, l'Escola Diocesana de Navàs Fundació Privada i l'Ajuntament havien signat un preacord per integrar els dos centres educatius concertats del poble a la xarxa pública el curs 2022-2023. Així, l'edifici ja no es construirà, sinó que l'institut públic passarà a ubicar-se a l'edifici del concertat i s'unificaran les dues escoles.

Des de l'Escola Diocesana van reconèixer públicament que la continuïtat de les escoles concertades “perillava”. Per això, i com una estratègia de continuïtat per al personal docent dels centres, es van decidir posar sobre la taula la possibilitat d'integrar-se a la xarxa pública el setembre de 2019,

“Quan s'acabi el període de lloguer ens podríem tornar a quedar sense edifici”, diu Gemma Gudayol, de l'AMPA de l'escola Sant Jordi de Navàs

“El personal que treballa a la pública ha de ser personal públic, funcionaritzat”, adverteix Iolanda Segura de l'USTEC

segons apunten fonts municipals. La lletra petita dels acords, però, encara no s'ha publicat oficialment. “De moment, ha transcendit que l'edifici de la concertada d'ESO i batxillerat es llogarà. I aquesta és una de les preocupacions que tenim, perquè pensem que quan s'acabi el període de lloguer ens podríem tornar a quedar sense edifici. Si no és d'Ensenyament, l'edifici, que pot passar a la llarga?”, reflexiona Gemma Gudayol, de l'AMPA de l'Institut Escola Sant Jordi.

“La notícia va arribar de cop i volta i va ser dolorosa perquè el bisbat, el Departament d'Educació i l'Ajuntament feia un any que negociaven aquesta fusió i no s'havia informat el centre. Quan ho van deixar anar va ser molt xocant, perquè durant un any es va estar decidint el nostre futur a la nostra esquena”, reflexiona la Maria, docent del Sant

Jordi, que prefereix parlar sota pseudònim. Des del claustre es lamenta que mentre la plantilla de la concertada mantindrà els seus llocs de feina, són els interins els que podrien *sobrar* de la pública (unes dues terceres parts de la plantilla) i que hauran de traslladar-se a treballar a altres centres després de dedicar anys a aixecar el projecte educatiu de Navàs. La Maria creu que és “molt complicat” que es mantingui el projecte educatiu de la pública en un institut on la majoria de professors són interins perquè és de nova creació. “Estan dient que és una integració, però és mentida, aquí el que es fa és fusionar, no integrar. Si realment volen integrar una concertada a la pública, el que hauria de prevaldre és la pública. Si no, es tiren pedres a la seva pròpia teulada”, opina.

“Nosaltres volem mantenir el nostre projecte i que la titularitat sigui de la Generalitat. Com a famílies, ens estalviarem la part econòmica. Entenem que hi haurà canvis de direccions, però volem que les alumnes i mestres es mantinguin. Llavors, per mi tot és positiu, però el que no comparteixo és que nosaltres ens hàgim d'acollir al projecte de l'altra escola”, diu Regina Franch, de l'AFA de l'Escola Sant Josep. Des de l'AFA de l'Escola Diocesana de Navàs, Daniel Massana prefereix parlar de “canvi de titularitat” i no d'absorció. “Ho veiem bé, és un pas lògic, la pública té més recursos i és una manera de poder continuar. I, evidentment, tot-hom vol mantenir el seu projecte educatiu”, raona.

Amb un procés que encara té recorregut, les famílies de l'Institut Escola Sant Jordi llegeixen l'operació com a “un rescat” i expressen la seva por que els centres amb canvi de titularitat acabin sent “les mateixes escoles i que continuïn fent el mateix amb diners públics”. En tot cas, sembla ser una proposta política que tindrà objeccions per part dels diversos actors de la comunitat educativa que voldrien tenir informació i poder de decisió sobre les polítiques públiques que obren la porta a noves formes de col·laboració publicoprivada. Encara està per veure si aquesta mena d'acords serviran per enfortir els serveis públics o més aviat anar, cada vegada més, externalitzant-los. ●

EL CONCERT EDUCATIU, MINORITARI A EUROPA

L'Estat espanyol és el tercer país de la Unió Europea amb el percentatge més alt d'escola concertada. Una quarta part de l'alumnat s'escolaritza en centres de titularitat privada que se sostenen parcialment amb fons públics

/ RICARD NOVELLA

Guillem Martí | @guimmart

El mètode de subvencionar escoles privades perquè funcionin com a públiques no és exclusiu de l'Estat espanyol, però aquest sí que és un dels màxims exponents europeus. El superen Bèlgica, amb un 47% de matriculació a la comunitat de parla francesa i un 62% a la flamenca, i el Regne Unit, amb un 49%. L'Estat francès i Malta també tenen una llarga tradició d'escola concertada, però majoritàriament a la secundària, mentre que a la primària s'equipara als barems de la Unió Europea (UE), amb més d'un 90% de l'alumnat a l'escola pública. La despesa en educació privada a l'Estat espanyol (0,6% del PIB) duplica el de la mitjana de la UE. Per altra banda, països com Finlàndia, que tenen un dels millors resultats

en rendiment acadèmic, escolaritza el 97% de la seva població en escoles públiques. Altres països amb un alt percentatge d'escolarització pública són Alemanya, Eslovènia, els Països Baixos, Polònia, Croàcia, Romania i Irlanda (on la titularitat de l'ensenyament obligatori és 100% pública).

La despesa en educació privada a l'Estat espanyol, que representa un 0,6% del PIB, duplica la mitjana dels països de la Unió Europea

A l'Estat espanyol, els centres privats-concertats tenen més presència en territoris amb major renda per càpita i tradicionalment governades per partits polítics conservadors, com el País Basc, la Comunitat de Madrid i Catalunya. Tenen més presència en zones urbanes poblades, com les ciutats de Barcelona o València, on l'oferta privada-concertada pot arribar a superar el 50% en alguns barris, o a Palma, on es concentra la major part de l'oferta priva-

da-concertada de les Illes. Solen estar situats, tot i que no exclusivament, en barris benestants, i sis de cada deu són de l'Església catòlica. No tots els centres concertats són iguals. Lola Navarro, portaveu del Sindicat de treballadores de l'ensenyament del País Valencià (STEPV), apunta que, "quan parlem d'escoles privades-concertades, tendim a pensar en els macrocentres d'elit, però també hi ha escoles de barri més petites, d'una línia, que tenen dificultats econòmiques i pèrdua de matriculació, o petites cooperatives de tarannà progressista". El curs 2018-2019, l'alumnat matriculat en centres concertats a primària i secundària a les Illes representava el 28,6%; a Catalunya, el 26,8%, superant la mit-

Irlanda, Croàcia, Eslovènia, els Països Baixos i Romania són els estats europeus amb un major percentatge d'escolarització pública

jana de l'Estat espanyol, i el 25% al País Valencià.

Com es reparteixen els concerts? Els concerts s'atorguen per unitats (grups-classe) i el total d'unitats finançades és el què s'anomena mòdul. El preu del mòdul es fixa cada any als

pressupostos generals de l'Estat o als autonòmics, i és el què l'escola concertada més batalla davant les administracions. Els mòduls de concerts educatius es concedeixen a una escola cada quatre o sis anys, i es paguen cada any.

La patronal de l'escola concertada sosté que els mòduls no arriben

a cobrir el cost de l'alumnat, que fa dècades que no s'actualitza i que, per això, fan "un favor" a l'Estat, oferint una educació més barata que la pública. Segons les dades estadístiques, la despesa pública per alumne és »

» menor en la concertada: les escoles concertades reben 1.700 euros menys per estudiant que els de la pública. Els sous del cos docent de l'escola concertada-privada, contractat a dit des del centre, són la principal partida de les tres que té un mòdul. Una docent de la concertada cobra de mitjana 5.808 euros menys que les seves homòlogues de la pública, tot i fer més hores lectives (per conveni). A diferència dels funcionaris públics, el professorat de la concertada té regulades les seves condicions per mitjà d'un conveni col·lectiu que es renegocia cada quatre anys a Madrid entre les patronals i els sindicats. L'octubre passat es van iniciar les negociacions del setè conveni laboral estatal col·lectiu de la concertada. El personal d'administració i serveis, que cobra directament de la partida destinada al manteniment dels centres, i qui és qui normalment té els sous més baixos, és un dels principals afectats pels resultats d'aquest conveni.

Les estadístiques també indiquen que l'escola concertada només matricula un 20 % de l'alumnat migrat o amb necessitats específiques de suport educatiu dins del sistema, que generalment requereixen una major disposició de recursos. Un fet que, segons diversos indicadors (PISA inclòs), demostren que la suposada excel·lència que s'ha atribuït a algunes escoles concertades no es deu al seu sistema pedagògic, sinó a una major concentració d'alumnat provinent de famílies amb millors condicions econòmiques i socioculturals.

Neix l'any 1985 com una figura transitòria

La figura del concert econòmic tal com la coneixem apareix l'any 1985 amb l'aprovació de la llei orgànica del dret a l'educació (LODE) del primer govern del PSOE de Felipe González. Es basava en el marc de la franquista llei general d'educació (LGE) de l'any 1970 -la qual establí per primera vegada l'obligatorietat i la gratuïtat de l'educació bàsica fins als 14 anys, dividida entre EGB (ensenyament general bàsic), BUP (batxillerat unificat polivalent) i COU (curs d'orientació universitària) o FP (formació professional)-, i que al seu torn vingué a modernitzar una legislació educativa que gairebé no s'havia modificat des de la històrica llei d'instrucció pública, o llei Moyano,

de 1857. L'artefacte de la concertada s'entenia com una figura temporal per permetre garantir les expectatives d'escolarització en la nova etapa democràtica, aprofitant una xarxa ja existent i funcional d'escoles privades, racionalitzant les subvencions que fins ara es donaven als centres privats a canvi d'adoptar un funcionament públic amb criteris de gratuïtat i d'admissió no segregada. Ramon Mondéjar, portaveu del sindicat de l'ensenyament balear STEI, explica

L'artefacte de la concertada s'entenia com una figura temporal per garantir les expectatives d'escolarització en la democràtica

que la LODE "també pretenia impulsar la creació de més escoles cooperatives, progressistes i sense ànim de lucre, com les sorgides per iniciativa popular durant la transició i el franquisme tardà". "La manca d'espai públic edificable i la menor despesa que requereix concedir un con-

cert en comptes de la construcció d'un nou edifici són causes per les quals molts governs autonòmics, tot i ser d'esquerres, mai han posat fi a la concertació," explica Mondéjar. La LGE no va ser del tot derogada fins a l'aparició, l'any 1992, de la llei orgànica general del sistema educatiu (LOGSE), també del PSOE. Aquesta introduïa l'obligatorietat

fins als 16 anys, reduïa les ràtios a 25 alumnes per classe i establia la divisió entre infantil, primària, ESO i batxillerat. L'any 1995 es va aprovar la llei orgànica de la participació, avaluació i govern dels centres docents (LOPAG), que ampliava les obligacions dels centres concertats, com per exemple admetre alumnes de minories socials. La següent llei d'educació en entrar en vigor, l'any 2006, seria la llei orgànica d'educació (LOE), del PSOE de Jose Luis Rodríguez Zapatero, després de derogar-se la llei orgànica de qualitat de l'educació (LOCE) del PP d'Aznar, que mai s'arribà a aplicar.

L'any 2009 es va aprovar la llei d'educació de Catalunya (LEC), durant el segon tripartit, que desenvolupa i concreta les competències d'educació que té Catalunya en virtut de l'Estatut d'Autonomia. Des de diversos sectors s'ha criticat la LEC perquè legalitza "la igualtat i la necessària coexistència" de les dues xarxes: garanteix la suficiència financera dels centres concertats, la lliure elecció de centre, el dret a definir el caràcter propi per part de la titularitat dels centres educatius i la

corresponsabilitat entre les dues xarxes. Avui dia, només cinc comunitats autònomes tenen una llei d'educació pròpia, i la de les Illes es troba en procés de debat parlamentari.

La controvertida llei Wert (llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa) es va aprovar l'any 2013 durant el primer govern del PP de Mariano Rajoy, en el moment més dur de les retallades després de la crisi. Modificava certs aspectes de la LOE i la LODE, amb els quals blindà

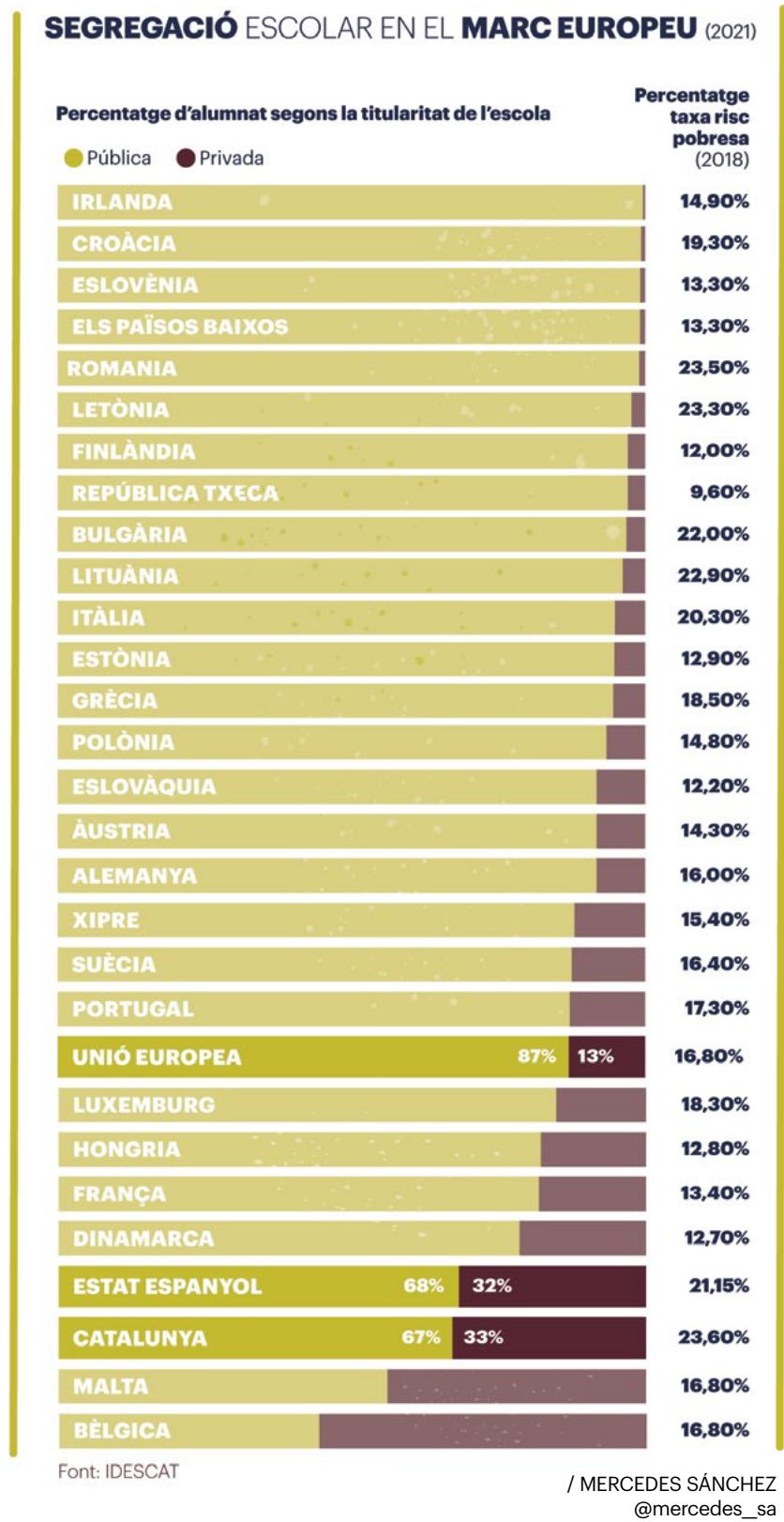
Tot i no governar en l'actualitat, el programa polític del PP, favorable a la concertada, es manté gràcies a la intervenció del Tribunal Suprem

legalment l'escola concertada, i va reconèixer les famílies com a primeres responsables de l'educació dels fills i filles, per mitjà de l'eliminació del compromís de l'Estat de garantir una plaça en un centre públic si n'hi havia una a un privat. D'aquesta manera, es va permetre cedir terreny públic

a escoles privades-concertades i es va incloure que l'escola diferenciada per sexes no generava *per se* cap discriminació educativa susceptible de condicionar la no renovació del concert. Aquell objectiu polític del PP, tot i no governar en l'actualitat, s'ha materialitzat gràcies a la intervenció de la cúpula del poder judicial. L'octubre de 2020, el Tribunal

L'Escola Marillac de Barcelona passarà a dir-se Institut Escola Sicília / RICARD NOVELLA

Suprem va emetre dues sentències en les quals confirmava l'anterior sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, que blindava 29 concerts de batxillerat i FP que la Conselleria d'Educació valenciana, de Vicent Marzà, havia intentat retirar per mitjà d'un decret l'any 2017. En una línia similar, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va obligar la Generalitat de Catalunya, el passat novembre de 2020, a renovar el concert a les onze escoles que encara segreguen per sexe a Catalunya, després que, el maig del mateix any, Josep Bargalló anunciés que no ho faria. ●

Una patronal en sintonia amb la cúpula judicial

Ángel Martínez Fuertes, procurador franquista i senador d'UCD va fundar la Confederació Espanyola de Centres d'Ensenyament / FAMF

L'actual govern del PSOE ha aprovat en primera instància la llei orgànica de modificació de la LOE, que prohibirà concertar centres que segreguin per sexe i cedir terreny públic a la concertada. La coneguda com a llei Celaá, per l'actual ministra d'Educació socialista, ha desencadenat la reacció de les principals patronals de la concertada i de l'Església, que han creat la plataforma Más Plurales i han sortit al carrer amb un característic llaç taronja en defensa del model concertat. Escoles Catòliques és la patronal que representa més centres: integra els ordes religiosos amb excepció de l'Opus Dei (Maristes, Jesuïtes, Salesians, Escolapis, Marianistes, Paüls, Teresianes, etc.) i representa 278 escoles al País Valencià, 77 a les Illes i 35 a Catalunya. Té acords de col·laboració amb empreses com Repsol i Banc Santander, i la seva fundació es remunta a un acord entre les corts franquistes i la Santa Seu. La Confederació Espanyola de Centres d'Ensenyament, fundada pel procurador franquista i senador d'UCD Ángel Martínez Fuertes, no és estrictament catòlica, però, entre d'altres, hi trobem les escoles de l'Opus Dei. La Federació de Centres d'Ensenyament de València (FECEVAL) –176 centres escolars–,

la Federació Catalana de Centres d'Ensenyament (FECACEN) –150 centres–, i l'Associació de Centres d'Ensenyança Balear (ACEB) –31 centres– són la seva representació territorial al País Valencià, Catalunya i les Illes, respectivament. Les patronals catalanes Fundació Escola Cristiana de Catalunya –402 centres– i Confederació de Centres Autònoms d'Ensenyament –250 centres– també s'han sumat a la campanya contra la llei Celaá, així com la Unió Sindical Obrera (USO), la Federació de Sindicats Independents d'Ensenyança (FSIE), la Confederació Catòlica Nacional de Pares de Família i de Pares d'Alumnes (CONCAPA), la Confederació de Pares i Alumnes (COFAPA) i la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Escoles Lliures de Catalunya (FAPEL). Figures com l'ultraconservador arquebisbe de València, Antonio Cañizares, també han donat suport a la campanya del llaç taronja. VOX i el PP ja han anunciat que, en cas d'aprovar-se, traslladaran la batalla contra la llei Celaá al terreny judicial amb un recurs al Tribunal Constitucional, un estament que, l'any 2018, va desestimar la via jurídica del PSOE contra la LOMQE, en considerar constitucional que l'educació segregada pogués rebre subvencions de l'Estat.

LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES HAN CONSOLIDAT LA DOBLE XARXA EDUCATIVA

Els concerts, la permissivitat amb el cobrament de quotes o la mala planificació de l'oferta de places són factors que afavoreixen un índex de segregació escolar elevat

M. C. | @cantero_mariana
G. M. | @guimmart

L'existència dels concerts educatius, una mesura que es va crear per cobrir la necessitat d'escolaritzar la població de manera transitòria, però que s'ha consolidat com a model, ha generat l'anomenada *dobla xarxa* (escoles públiques i concertades), la principal causa de segregació escolar. Tot i la baixada progressiva de demanda, els concerts no s'han anul·lat, sinó que s'han renovat per sobre de les necessitats d'escolarització i de la seva pròpia demanda. Les Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya (aFFac) des de fa una dècada posen en el punt de mira la campanya d'assignació de places ofertes pel departament i denuncien que "no concorda amb les necessitats d'escolarització ni amb la demanda de les famílies". En els últims anys, la demanda de places i la bona consideració social de l'escola pública han fet augmentar el nombre de matriculats a la pública, sobretot a Catalunya i a les Illes.

A la ciutat de Barcelona, per exemple, durant el curs 2016-2017, l'escola pública va igualar per primera vegada la concertada pel que fa al nombre de matriculats, una tendència que continua a l'alça. Des de l'aFFac denuncien que "malgrat el col·lapse evident en què es troba la xarxa educativa pública, s'insisteix a tancar grups mentre es conserva intacta l'oferta a la xarxa privada concertada". Després d'analitzar les dades d'oferta i demanda de places públiques i places privades concertades a P3 i a primer d'ESO pel curs 2021-22, l'associació constata que la xarxa pública no és capaç de donar cobertura a les necessitats d'escolarització de tot l'alumnat i que la xarxa privada concertada no només pot cobrir les necessitats d'aquest alumnat sense plaça pública sinó que, a més, compta amb un excedent d'oferta tant a primària com a secundària. En comparació amb la resta de l'Estat, l'oferta de places públiques a Catalunya es troba per sota de la mitjana espanyola en tots els nivells educatius, des de primària fins a batxillerat i cicles formatius.

Segons la normativa que marca la relació contractual amb la concertada, l'administració està obligada a oferir totes les línies de la concertada. El departament al·lega que no és un greuge comparatiu perquè si la concertada no té matrícula, se'ls retira el concert. "Els últims anys hem vist com han tancat moltes escoles públiques i molt poques concertades. Quan es fa la planificació de places de l'any següent i s'ofereixen les línies per

matricular-se, el que s'ha fet moltes vegades és no oferir línies públiques. És molt diferent poder matricular-te a la pública o ja no tenir la possibilitat d'entrada. De paranys d'aquest tipus se n'han fet molts", denuncia Marta Minguella, delegada de la CGT d'Ensenyament a Tarragona.

El Departament d'Educació va oferir l'any passat 2.161 grups de P3 a la pública i 911 a la concertada. Enguany, però, n'ofereix 2.110 a la pública i 970 a la concertada, tot i haver anunciat que es mantindria l'oferta malgrat la baixada de natalitat. Així, s'han tancat 51 grups de P3 a la xarxa pública, mentre la privada concertada n'ha incrementat 59 respecte de l'any passat. Pel que fa a l'ESO, s'han tancat 41 grups a la pública i 14 a la concertada (grups que es van crear addicionalment el curs passat sense autorització de dotació de concert o de grups pertanyents a centres que han tancat per manca de demanda, segons es detalla a l'informe d'aFFac). En total, Educació ha ofert enguany 92 grups menys a l'escola pública.

Quotes 'voluntàries'

Un estudi encarregat el novembre de 2020 per la Confederació Espanyola d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnat (CEAPA) i la patronal CICA de

col·legis estrictament privats, denunciava que un 90% dels 336 centres concertats analitzats arreu de l'Estat espanyol estan cobrant quotes mensuals a les famílies en forma d'aportacions voluntàries a les fundacions privades titulars. Una altra forma extraordinària de finançament es fa per mitjà d'inflar els preus de serveis i de material que les famílies compren al mateix centre, com uniformes, el servei d'infermeria, l'assegurança escolar, o, fins i tot, el pagament de la sisena hora lectiva (no obligatòria). L'estudi afirma que, en un 89% dels casos analitzats, aquestes quotes són *de facto* obligatòries, tot i que la LODE decreta que s'ha de garantir la gratuïtat de l'ensenyança en centres sostinguts amb fons públics. Les quotes mensuals oscil·len entre 50 i 150 euros mensuals, però hi ha centres que han arribat a cobrar fins a 950 euros al mes, com és el cas de St. Paul's School de Barcelona. Catalunya és, amb diferència, el territori de l'Estat espanyol on les quotes són més altes, al voltant dels 255 euros al mes de mitjana. En ser voluntària, una família pot deixar de pagar-la, "fet que pot passar inadvertit o pot desencadenar que et facin la vida impossible", explica Lola Navarro, de l'STEPV-Intersindical.

L'aFFac denuncia que per mitjà de les quotes les escoles "conviden certs alumnes a no apuntar-se" i explica que no s'han implementat mesures per penalitzar aquesta conducta. "Ni la denúncia a Maristes per haver estat encobrint abusos sexuals va ser un element per a retirar el concert", critica Lidón Gasull, que afegeix que "el fet d'ometre és una manera de beneficiar la concertada per part de l'administració". El Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya ha confirmat a la DIRECTA que "no s'ha registrat cap pèrdua de concert per aquests conceptes". L'any 2007, l'aleshores conseller d'Educació del PSC, Ernest Maragall, va confirmar, davant les quatre principals patronals de la concertada a Catalunya, que les quotes eren "tan voluntàries com imprescindibles", i va avalar la tesi que el model concertat, assumit a escala econòmica parcialment per les famílies de l'alumnat, suposa un estalvi per les arquitectures públiques.

D'un temps ençà també han aparegut casos d'escoles públiques que cobren quotes, moltes vegades mitjançant les associacions de mares i pares, per cobrir serveis que l'administració no contempla, com ara, personal especialitzat (auxiliars de conversa en anglès, per exemple), sortides extraor-

Educació ha tancat 51 grups de P3 a la xarxa pública, mentre la privada concertada n'ha incrementat 59

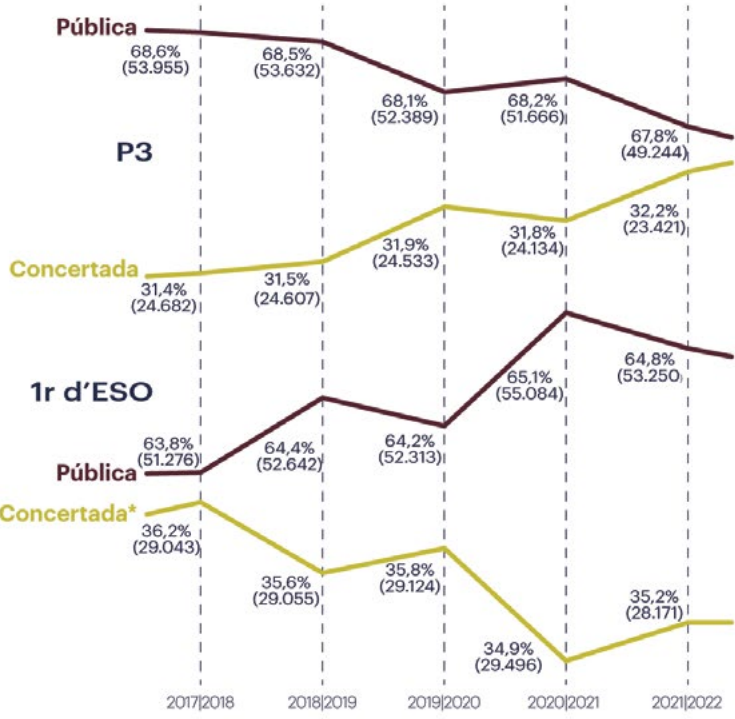
L'aFFac denuncia que per mitjà de les quotes les escoles "conviden certs alumnes a no apuntar-se"

L'escola Sagrat Cor de l'Eixample de Barcelona passarà a dir-se Escola Aldana / RICARD NOVELLA

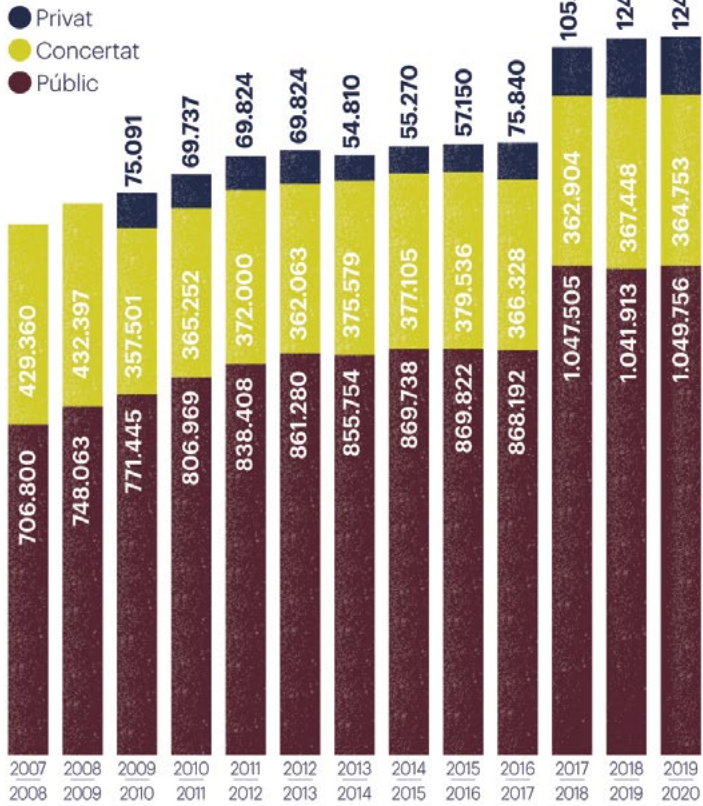
EVOLUCIÓ DE L'OFERTA INICIAL DE PLACES A CATALUNYA

* No estan inclosos les dades de la xarxa privada concertada, el nombre de places que s'indica és de 1r d'ESO dels centres concertats.

Font: Dades obertes de Catalunya. Oferta educativa dels estudis obligatoris.

EVOLUCIÓ D'ALUMNAT MATRICULAT A CATALUNYA A LA CONCERTADA I A LA PÚBLICA

Font: USTEC

/ MERCEDES SÁNCHEZ @mercedes_sa

dinàries o activitats que necessiten certa infraestructura extra, com la piscina. Això té un efecte dissuasiu sobre algunes famílies amb menys recursos, que al final opten per no apuntar la canalla en aquests centres. Així, entre els sindicats ja hi ha qui parla de l'existència d'una triple xarxa educativa en el futur, que podria augmentar encara més les desigualtats socials: escoles públiques que cobren quotes, escoles públiques que no les cobren i les concertades.

Catalunya té una taxa de risc de pobresa infantil (23,6%) molt per sobre de la mitjana de la Unió Europea (16,8%) i, fins i tot, de l'espanyola (21,15%), una dada alarmant que podria tenir relació parcial amb la taxa d'abandonament escolar prematur (17,4%), idèntica a la de Malta i només superada per la de l'Estat espanyol (17,9%), segons dades recopilades per l'Observatori de Dades de l'aFFaC. "El rol de l'Estat és particularment important en el dret a l'educa-

ció. Segurament és l'àmbit on més influència té, i és important perquè l'educació té un impacte directe en la vida de les persones. L'escola és determinant per adquirir habilitats productives i polítiques", alerta Borja Barragué, catedràtic de Filosofia de la UNED. "Ningú acceptaria que el color de la pell o el sexe d'una persona justifiqui la desigualtat. Però la desigualtat basada en el títol que atorgui una institució educativa està legitimada", rebla. ●

Corsino Vela,

editor i assagista

“Cal esdevenir ‘salvatge’
per impugnar el
capitalisme patològic”

Text: Pere López i Marc Dalmau
Fotografia: Àngel Monlleó | @angelmonlleo

Avui més que mai, enmig de la pandèmia mundial que estem vivint, necessitem mirades clarividents que ens ajudin a llegir el present, apaivagar la incertesa i pensar el futur. Corsino Vela porta des dels anys setanta implicat en les lluites socials, sempre vinculat a organitzacions obreres de base i a diferents col·lectius d'àmbit llibertari. Per ell, la crisi social desencadenada per la COVID-19 –més un efecte que no pas una causa– ha accelerat el procés d'implosió en curs de les darreres dècades i ha fet explícita la inviabilitat del mode de (re)producció capitalista, ja no només com a sistema econòmic, sinó més enllà, de forma multidimensional, com a civilització i com a biosfera. Fa poc, ha publicat el llibre *Capitalismo patológico* (Kaxilda, 2021), que dona continuïtat als anteriors, *La sociedad implosiva* (Muturreko, 2015) i *Capitalismo terminal* (Traficantes de sueños, 2018).

Per què “capitalisme patològic”? El rerefons teòric de l'anàlisi de la pandèmia i dels seus efectes socioeconòmics està directament lligat al nivell històric de desenvolupament implosiu del capitalisme, en què la COVID-19 és alhora un producte i un efecte del model productiu globalitzat i tecnocientífic de l'explotació del món i de l'organització de l'acumulació de capital en el mercat mundial –mobilitat i acceleració mitjançant la reducció del cicle de negoci–. És el capitalisme malaltís.

Quan proposes situar la pandèmia en el seu context, destaqués la seva condició de globalitzada, sense fronteres, però també específiques que afecta més uns territoris que d'altres, i més a certs segments socials –la “població proletaritzada”–, que a d'altres –“les diverses elits del capitalisme mundial integrat”.

La pandèmia no és tan sols un problema sanitari; això n'és només el seu vessant més aparent i impactant. És per aquest motiu que un dels aspectes que vull remarcar és precisament la seva dimensió política, la naturalesa pròpia de la societat capitalista, classista i globalitzada, perquè no afecta igualment a rics i pobres, siguin països, barris o persones, així com la seva instrumentalització pels estats gestors com a experiment de control social de masses. A més a més, les implicacions polítiques de la pandèmia, més enllà de les picaresques oportunistes dels diferents partits, tenen a veure amb l'estratègia de privatització i abandonament, mitjançant les retallades pressupostàries, del sistema de sanitat pública; un problema que

la pandèmia ha agreujat en un doble sentit: en la deficient atenció als malalts i perquè les mesures ara improvisades tenen una repercussió directa sobre l'endeutament de l'Estat, que ha assolit el 121% del PIB. És a dir, la COVID-19 no és la causa de la desestabilització socioeconòmica mundial en què ens trobem, sinó un factor d'acceleració de la crisi general del sistema capitalista que ja donà uns símptomes clars l'any 2008, quan aparegué sota la forma de crisi financera.

No deixes de destacar que les vacunes són una mercaderia com qualsevol altra. Què representa el sistema tecnocientífic en el si del cicle d'acumulació capitalista?

Primer de tot, cal dir que no hi haurà un restabliment de la normalitat anterior a la COVID-19, perquè les condicions de crisi social, econòmica i de la biosfera s'han agreujat de forma irreversible i, com s'exposa al llibre, el Pla de Recuperació per a Europa de la UE, per exemple, no ho resoldrà. De fet, aquest Pla és un pas endavant en el cicle de reestructuració capitalista que segueix les línies mestres de desenvolupament i modernització del capital de les darreres dècades, encara que vingui pintat de verd i farcit de la retòrica futurista a propòsit de la digitalització i de la intel·ligència artificial. D'altra banda, la promesa de normalitat lligada a la vacunació massiva es refereix simplement a la reactivació de les activitats econòmiques i, més concretament, de la població dels països capitalistes desenvolupats, que són els principals beneficiaris de les vacunes i els consumidors que dinamitzen el mercat mundial.

Pel que fa al sector farmacèutic, com al tecnoci-entífic, en general, cal considerar-lo una àrea de negoci emergent i principal beneficiari del mercat de la salut dins la reestructuració accelerada per la pandèmia, però que, en cap cas compensarà els estralls socioeconòmics de la crisi pel que fa als problemes d'acumulació de capital, la creació de llocs de treball, etc. Cal tenir en compte que es tracta de sectors, com ara també les telecomunicacions i les tecnologies digitals i d'automatització, que la classe dominant proposa com a alternativa a la situació de paràlisi socioeconòmica actual, que són intensius en capital. És a dir, eliminen força de treball física i mental, fan augmentar l'atur, com estem veient en el cas dels serveis financers i la banca.

En aquest context, també han tingut lloc les respostes socials, les mostres de solidaritat i suport mutu des de baix. Què signifiquen i què disputen?

Les iniciatives de solidaritat de base, barrials, veïnals, etc., són una experiència que cal reivindicar i tenir present perquè, malgrat tot, denoten una capacitat d'autoorganització i d'acció directa en la resolució d'un problema urgent, com ara el subministrament de menjar, que connecta amb la rica tradició de la creativitat autònoma obrera i popular. I crec que és motiu important de reflexió a l'hora d'aprendre d'experiències pràctiques que sovint són reduïdes a notes episòdiques de les cròniques de les lluites socials. De fet, és d'aquí des d'on s'ha d'estirar si volem recuperar l'autonomia i la capacitat de gestió de les nostres vides. Perquè si no ho fem, si, pel que sembla, continuem delegant la classe gestora capitalista i en els seus funcionaris estatals, siguin del color polític que siguin, i sense posar en qüestió la nostra condició de ciutadans consumidors dels països capitalistes desenvolupats, estem abocats al que anomeno *extinció joiosa*. És a dir, a la reclusió, al confinament, l'aïllament i l'atemoriment, amb uns mínims de manteniment garantits per les anomenades *activitats essencials* pel que fa al consum de mercaderies bàsiques d'alimentació i d'entreteniment. I en aquest punt, cal recordar que el subministrament de les mercaderies bàsiques ha estat possible gràcies a les condicions d'explotació de la força de treball del sector agroindustrial, del transport i de la logística que registren una forta composició de proletariat migrant.

T'endinses en els límits del “totalitarisme democràtic”, o de la “democràcia totalitària” i insisteixes en la importància cabdal de les lluites difuses o mobilitzacions no simbòliques que desborden aquest marc. Quines característiques tenen?

Tradicionalment, *salvatge* és el terme que ha estat utilitzat en un sentit pejoratiu al llarg de la història per desqualificar les accions, lluites i vagues de masses que no responen a les pautes de comportament de l'ordre dominant ni als esquemes de la *línia correcta* dictada per la catèrvola d'avantguardes mitjanceres i funcionaris polítics i sindicals, gestors dels *vertaders interessos de la classe treballadora*. Doncs bé, la *ignorància del salvatge* fa referència a quan la classe treballadora *no en sap, d'economia* i al tipus d'accions que expressen l'autonomia dels i les treballadores quan parlen i actuen des de si mateixes i per elles mateixes, sense mediacions i sobretot ignorant les categories de l'economia capitalista, com ara l'IPC, la

productivitat i la competitivitat de l'empresa, els interessos de l'economia nacional, etcètera, a l'hora de plantejar les seves reivindicacions. És a dir, fa referència a la realitat històrica d'unes formes d'intervenció que, com queda ben reflectit a les

“ ”

‘Salvatge’ s'utilitza en sentit pejoratiu per desqualificar les vagues que no responen a les pautes de l'ordre dominant

La pandèmia ha posat en primer pla la qüestió del que és realment necessari per a la reproducció social

pàgines d'*El socialismo salvaje* (Virus, 2020), són a l'antípoda de l'anomenat sindicalisme de concertació imperant que hem pogut veure un cop més en els conflictes laborals de Nissan, Airbus, de la indústria naval del golf de Cadis o del sector hotelier durant la pandèmia. Cal esdevenir salvatge per impugnar el capitalisme patològic.

I que, per aquest motiu, no n'hi ha prou en reivindicar la vida, sinó apostar decididament per una altra manera de viure. On cal destinar més esforços per garantir-la?

L'impacte de la pandèmia ha posat en primer pla la qüestió del que és realment necessari per a la reproducció social: les necessitats essencials de què parlaven els gestors estatals en els moments més crítics i les activitats supèrflues. Val a dir, entre les activitats productives en termes de l'economia de mercat i de l'acumulació de capital, i les activitats socialment necessàries per al manteniment de la vida. És en aquest sentit que s'aborda la crítica del treball i es remarca la diferència entre el que és treball socialment necessari per a la vida, en el sentit que assenyalava la crítica feminista de l'economia política, per exemple, i el treball necessari per a l'acumulació de capital, que comporta el desenvolupament d'activitats supèrflues i clarament nocives, desestabilitzadores de la societat i de l'equilibri de la biosfera.

Et refereixes a la necessitat de desprendre's de la lògica de “l'esquerra del capital”. Quina és aquesta esquerra i què representa?

L'esquerra representada pels partits i sindicats tradicionals, com l'esquerra regeneradora dels indig-

nats de les places ocupades l'any 2011, és l'esquerra del capital perquè està atrapada per les categories fonamentals de la ideologia capitalista al voltant de l'economia i l'estat. La seva aspiració és dur a terme una gestió més equitativa i *sostenible* de l'activitat econòmica, del mercat, de les institucions de l'estat, etc. I fer-ho, a més a més, des d'una pràctica de la representació i la delegació, el que denota al cap i a la fi un reconeixement de la seva impotència, com s'ha fet palès en els conflictes laborals abans esmentats: implorant l'ajuda de l'estat per al manteniment de la feina.

Tanmateix, enfront d'aquesta concepció, n'hi ha una altra que reivindica l'autonomia, l'autoorganització i l'acció directa com a formes d'intervenció social que, com mostra *El Socialismo Salvaje*, té una llarga tradició en la història del moviment obrer i de contestació social, en general, encara que la història oficial l'hagi deixada de banda, o fins i tot l'hagi criminalitzada. L'exemple de les lluites autònomes dels anys setanta n'és un bon exemple. I en aquest sentit, reprendre el fil d'aquella tradició de pràctica autònoma i antagonista, no com a fórmula ni clixé ideològic, sinó pel seu significat pràctic emancipatori és, si més no, una via a explorar per sortir de l'impàs mental i pràctic en el qual ens trobem els moviments de contestació social. Cal aclarir a què ens referim quan parlem d'*anticapitalisme* o *socialisme*; si parlem de les expressions autònomes que tendeixen a trencar, a la pràctica del conflicte, amb la relació i principis que regeixen la relació social que és el capital; o bé de l'anticapitalisme de representació de l'oposició política, sigui institucional o para-institucional, etc. Ara bé, sigui com sigui, aquesta il·lusió d'assolir la felicitat social dins el model estatal és una ficció, en la mesura que l'estat capitalista en crisi permanent esdevé més rígid, més totalitari, a causa de la cada vegada més limitada capacitat

“ ”

L'esquerra regeneradora dels indignats està atrapada per les categories de la ideologia capitalista

L'estat del benestar és fruit d'una conjuntura expansiva del capital que no es correspon, ni de bon tros, amb l'actual

de maniobra per oferir a la població proletaritzada contrapartides de benestar material estabilitzadores de la pau social.

Creus que la fallida de l'estat del benestar té marxa enrere?

L'horitzó polític i mental de l'esquerra del capital esmentada abans rau en la recuperació de l'estat del benestar i de les conquestes perdudes, etc. Però aquesta és una pretensió que deixa de banda dos fets fonamentals. En primer lloc, que l'estat del benestar és fruit d'una conjuntura expansiva del

capital que no es correspon, ni de bon tros, amb l'actual, i en segon lloc, que la noció i naturalesa de l'estat del benestar està lligada al consum de mercaderies i la producció de nocivitat, que no més l'expansió industrial capitalista posterior a la Segona Guerra Mundial va fer possible.

Per tant, què significa “tornar a la normalitat”?

Quan es parla de “tornar a la normalitat”, cal aclarir de quina normalitat parlem; de la normalitat de l'estat del benestar, del consum de mercaderies i de mobilitat *low cost*?, de recuperar l'activitat de la indústria de la nocivitat amb tonalitat “verda i sostenible”? És a dir, de cercar una via de sortida -impossible- a la crisi capitalista des de la mateixa lògica del capital, o bé d'assajar una eventual sortida del capitalisme en crisi des de l'autonomia possible i la conflictivitat de l'actual procés de proletarització i de reproducció de la vida sota la ideologia de mercat.

Per què tot i criticar el paper de l'estat com a agent reestructurador de l'economia, vindiques la renda mínima?

La renda mínima és un eix d'intervenció que, com la reivindicació sindical per a l'empresa, contribueix a l'agreuement de les dificultats de l'estat augmentant el dèficit i el deute públic, en benefici de la població. Ara bé, el que defineix o no el seu caràcter estratègic en un sentit rupturista amb el capital i l'estat rau en la forma com s'aconsegueixi la reivindicació. És a dir, a més del *què*, és determinant el *com*, la manera d'assolir els objectius, perquè d'això dependrà que la pràctica reivindicativa sigui autònoma i una tendència de ruptura, o bé un mecanisme d'adhesió i submissió als mecanismes de gestió segmentada de la població proletaritzada, com succeeix amb l'acció política i sindical del sistema de representació i les seves trames clientelars derivades. ●

contrast

*La construcció nacional
ha de basar-se en el pr*

Fer país? La nació dels valencians

Ferran Archilés

Historiador del Departament d'Història Moderna i Contemporània de la UV

Els processos de construcció nacional són complexos i sovint llargs en el temps, tot i que de vegades pot haver-hi moments d'acceleració. Cal sempre, però, un moviment nacionalista previ fort, capaç de difondre un projecte nacional i engregar la nacionalització de la societat. Al País Valencià, la construcció nacional majoritària en època contemporània ha sigut l'espanyola. Aquesta s'ha construït amb i des d'una identitat regional (que subordina la regió a la nació). Aquesta identitat regional pogué incloure la Renaixença, que acumulà i inventà un seguit de materials culturals que permeteren singularitzar la identitat regional, en concret, pel que fa a la llengua i el relat històric. La identitat regional no era un assumpte del conservadorisme valencià: també els republicans s'hi identificaven amb ella (i amb la identitat nacional espanyola). A més, era molt forta la identitat *provincial*, que, de fet, feia encara més difícil la construcció d'una identitat col·lectiva valenciana unitària, especialment al sud i al nord del País Valencià.

Al primer terç del segle XX apareix el valencianisme polític, és a dir, el nacionalisme valencià, que planteja un model d'identitat valenciana específica, entesa en termes nacionals. El valencianisme polític -que tindrà un moment d'espèndor relativa en la Segona República- proposava majoritàriament un model de relació federal amb l'Estat espanyol (i tenia en l'Estatut d'Autonomia la seua màxima aspiració política). La relació amb Catalunya era sobretot cultural, més que no política.

La capacitat de difusió social del nacionalisme valencià fins al 1939 fou limitada i quedà estroncada aleshores. Així, la majoria de la població valenciana continuà identificant-se amb la identitat espanyola i regional valenciana. Sota la dictadura, els franquistes valencians tingueren especial interès a fomentar la versió més conservadora de la identitat valenciana. La feblesa prèvia del valencianisme polític abans de l'any 1939 feu que el seu manteniment clandestí després de la guerra fos igualment minoritari. La diferència amb Catalunya és, en aquest punt, gran.

En la dècada dels anys seixanta, l'aparició en l'escenari de l'obra de Joan Fuster i d'un grup generacional de joves nascuts després de la guerra assenta les bases d'un "nou valencianisme". En el marc de l'oposició política a la dictadura, s'hi ela-

borà una proposta política que combinava anti-franquisme i democràcia amb una proposta de construcció nacional.

El projecte de Països Catalans de Fuster comportava, pel que fa als valencians, una doble dimensió. La dimensió identitària de la catalanitat dels valencians, derivada de la unitat lingüística i un projecte polític, que consistiria a agrupar als territoris de llengua catalana. Tot i que no eren propostes noves, l'èmfasi sí que ho era. Fuster influí en el conjunt de l'oposició anti-franquista, però el seu projecte nacional complet no fou adoptat per les forces polítiques. A més, val a dir que la difusió de les propostes del nou valencianisme foren socialment limitades: sectors universitaris i polititzats de l'oposició.

En els anys de la transició a la democràcia, les propostes nacionalistes foren marginades. El projecte autonòmic -acceptat per les forces polítiques majoritàries- encabí el desig d'autogovern sense posar en qüestió el marc nacional espanyol. Descentralització sense federalisme, de fet. Des d'aleshores, el marc autonòmic ha continuat -i en part ha reformulat- la identitat regional valenciana. Amb tot, s'hi ha afegit una dimensió d'autogovern que el marc regional històricament mai no havia tingut.

Pel que fa a la construcció nacional espanyola, la gran majoria dels valencians s'identifica, segons mostren les enquestes, alhora amb la identitat valenciana i l'espanyola. El canvi polític obert en 2015 apunta al fet que el camp del *valencianisme* té noves possibilitats, però el nacionalisme resta obertament minoritari.

El cert és que l'espai per a una proposta nacional alternativa, i així per a una proposta com la dels Països Catalans continua sent molt complexa.

En el context present almenys tres vies més resten, teòricament, obertes. En primer lloc, una accentuació de la identitat nacional espanyola dels valencians (que continuaria amb la lectura regional més subordinada). En segon lloc, una relectura federalista d'Espanya (que aspirés en lectura màxima, però poc probable vers la plurinacionalitat). En tercer lloc, una via nacional valenciana específica, ni catalana ni espanyola. Les dues primeres semblen les més probables, en un grau major o menor.

No serà possible cap construcció nacional valenciana sense dos elements: afirmació de la unitat cultural de les terres de llengua catalana i elaboració d'un model identitàri no regional/espanyol.

La història, però, no està escrita. Mai no ho està. ●

nal del País Valencià rojecte de Joan Fuster?

Sí

Núria Cadenes | @ncadenes
Esriptora

No n'hi ha d'altra. Vull dir que quina en seria l'alternativa, si no?

I per què? De vegades, tan sols cal mirar quin és l'interès del col·lectiu per tal de dirimir què convé al col·lectiu, si és que vol deixar-ho de ser, recuperar-se en dignitat i en identitat també (contradictòria i diversa i amb arrel i en evolució, la identitat d'un poble).

I en el cas del País Valencià, l'interès i la dèria, l'obsessió malaltissa de l'Estat espanyol ha estat (i és) separar-lo de la resta del país i, concretament i especialment, del seu nord. Perquè és en aquest retrobament, en aquesta relació d'anada i tornada (també contradictòria i per vies diverses i amb arrel i en evolució) que el País Valencià es recupera en força i en potencial i en perspectiva (culturalment i econòmicament i en voluntat democràtica també).

I és així que pren sentit l'avís directe i en forma d'eslògan que va deixar anar Joan Fuster en el discurs famós (ja ho feia, això, també: al costat del raonament que desplega anàlisi i argumentació, la frase-sageta que se t'enganxi a l'enteniment): "O ens recobrem en la nostra unitat o serem destruïts com a poble".

Aquesta és la clau. O una de les claus.

A partir d'aquí, podem parlar, i segurament discutir, el com i el quan i les etapes i les formes

i etcètera. I anar provant, com de fet ja passa, perquè no cal esperar a tenir unanimitats per endegar la feina. I n'hi haurà que recalcaran la importància de no deixar d'esmentar el nom de la cosa, Països Catalans, i de visualitzar-ne el mapa, i n'hi haurà que consideraran que abans que res cal reforçar, al sud, la consciència de subjecte diferenciat respecte de la identificació nacional hegemònicament imposada (és a dir, l'espanyola), i que a partir d'aquí és que es podrà plantejar la relació d'aquest subjecte amb el conjunt. Potser sí. O, més ben dit: potser també. Al capdavant, totes dues estratègies es complementen si no es perd de vista la perspectiva i la fita. I, en totes dues, la confrontació amb Espanya hi és sempre axial (una confrontació que per una part molt important del poble valencià és vista sovint, i encara, com l'antipatia per un "Madrid" que no representa l'Estat, sinó la part extractiva d'un conjunt compartit). I hi actuen qüestions com ara el respecte per i la defensa de la llengua i la cultura pròpies, és clar, però també àmbits més materials (i alhora simbòlics), com ara les infraestructures o, més exactament, la manca i la negació d'infraestructures (aquest tall antieconòmic i tan perjudicial que perpetra l'Estat espanyol entre València i Barcelona per mer nacionalisme d'imposició), o l'espoliació fiscal (un altre, i significatiu, mapa que ens dibuixa el país complet), etcètera.

Val a dir que la pregunta també seria pertinent des de l'altra banda: "La construcció nacional de Catalunya ha de basar-se a...?". I és que el projecte d'acabar de bastir i consolidar això que som tan sols pot existir si és recíproc. De sud a nord i de nord a sud, per al cas que ens ocupa. Perquè si al País Valencià no es percep (com massa sovint passa) que hi ha interlocució i aliança al nord, si quan València tomba la vista a Barcelona, Barcelona xiula i mira cap a una altra banda i a mi no m'emboliquis, hi tenim, tots, molt mala peça al teler. La responsabilitat és mútua, aquí. Igual com mútua és la supervivència, l'interès i el projecte de futur. Que, en tot cas, sempre és una perspectiva molt més engrescadora que no la de romandre com un manyoc de províncies despersonalitzades, dependents, munyides fins a l'extenuació i amb un toc de folklore graciós i *bien entendido*, per a distracció de turistes madrilenys. ●

pàgina oberta

*Cultura i pandèmia,
continuem tapant forats*

Pep Tarradas i Dulcet | @PepTarradas

Músic i afiliat al Sindicat de Músics Activistes de Catalunya (SMAC)

Qui no s'ha fet seves les grans demandes culturals? El sal·lucit, la necessitat de la #CulturaSegura, el 2 % del pressupost a cultura o la rebaixa de l'IVA cultural? Tothom, oi? Però és remarcable que només les campanyes sorgides dels interessos de la indústria cultural hagin transcendit. Les demandes esmentades són prou universalitzadores, però també és cert que no aborden l'arrel del problema i han invisibilitzat altres lluites.

Hi ha qui afirma que el sector cultural ha de tenir una veu uniforme. Qui ho reclama sol autoerigir-se en garant i veu d'un sector que pretén homogeni. Tanmateix, com és que qui es planteja com a gran interlocutor, i tenint en compte que gran part de les treballadores culturals viuen en la precarietat, no s'ha fet ressò de mesures com la renda bàsica universal que sí que han exigít organitzacions sindicals del sector com el sindicat SMAC?

És evident que les grans reivindicacions culturals no són aposta única de la indústria cultural, però sí que cal fer-se preguntes que vagin més enllà. Com és que algunes reivindicacions del sindicalisme combatiu i dels col·lectius culturals de base -i també del públic- s'han obviat? Com és que no abordem les mancances estructurals del nostre model cultural?

Garantir l'accés a la cultura arreu del territori, la pluralitat de les propostes artístiques i bones condicions laborals de les treballadores culturals són aspectes que sovint no reclamen els grans agents culturals. És a dir, no ens demanem perquè la nostra cultura no gaudeix de bona salut.

Arran de les restriccions va aparèixer el #CulturaSegura. Una campanya prou universalitzadora perquè tot el sector s'hi sentís interpel·lat. Però, sense bones praxis en l'àmbit laboral, com podem parlar de *cultura segura*? Grans festivals han reivindicat la cultura segura al mateix temps que han sigut protagonistes de dinàmiques de precarització i han reproduït lògiques anteriors a la COVID-19 de clara vulneració dels drets laborals.

L'última d'elles ha estat la demanda del #SalconduitCultural. Seria fàcilment exigible que, si l'administració

responsable en matèria de salut pública imposa restriccions, les acompanyi, almenys, de mesures per paliar-ne els efectes econòmics. Però altre cop només exigim tapar forats.

Cal anar més enllà de les mesures per acontentar les grans demandes de la indústria i impulsar polítiques públiques valentes que garanteixin la programació cultural arreu del territori, la diversifiquin i la dignifiquin (també laboralment). Cal buscar eines per bastir un nou model, o trencar dinàmiques hegemòniques, i fer-ho des d'una lògica local. Autèntics plans de rescat cultural que siguin llavor d'un model basat en el suport a agents locals, a col·lectius de base, als artistes i a la cultura popular amb arrelament real al territori. Programes de suport fets de cara al teixit cultural per garantir que els teatres municipals, per exemple, s'omplen de vida i són l'alternativa a les grans capitals culturals que monopolitzen i homogeneïtzen la programació cultural.

Reptes que s'obren a curt termini, com reconciliar-nos amb els nostres teatres municipals i democratitzar-los. Reclamar que la ciutadania hi tingui coses a dir, que serveixin de bancs de proves reals per artistes i de connexió directa amb els projectes comunitaris dels municipis i el seu teixit. Contràriament a això, els

ajuntaments han fet les lectures més restrictives possibles de les decisions sanitàries i han actuat com a fre de l'activitat cultural. Rentar-se les mans i condemnar-nos a un desert cultural.

L'estiu va demostrar-ho i es va defugir l'oportunitat de repensar les festes majors. Podíem optar per nous models de petit format en l'espai públic, treballar en veritables alternatives al model de *consum musical* basat en el mal exemple dels grans festivals. Però es va optar per cancel·lar. Tenim l'opció d'optar pel petit format, la gestió comunitària, la descentralització i, així, superar el model del macrofestival associat a la gentrificació i a la #MarcaBCN que s'ha exportat arreu.

Parlar de canvis de model cultural és complicat, perquè sembla que porti implícits canvis uniformitzadors. Però no per això obviarem les dinàmiques a revertir que, lluny de corregir-se, s'han magnificat amb la pandèmia. L'alternativa ha de sorgir des de baix i posar institucions i indústria cultural al servei d'artistes, públic, col·lectius de base i de la cultura popular; ha d'impulsar polítiques públiques valentes que corregixin desigualtats en l'accés a la cultura i protegeixin qui crea. Buscar noves formes de gestió cultural que promoguin la gestió comunitària

i superin la simple protecció del que entenem com a *pràctiques culturals estàndard*. Aspirar a una cultura que es visqui amb interès per part de tothom. Perquè la cultura és un dret i no un privilegi. ●

Sensellarisme que s'organitza

Una de les
sis naus dels
barris del Gorg
i Sant Roc de
Badalona on
viuen centenars
de persones
que s'han quedat
sense llar
/ ALEJANDRO
FLORES
@AlejandroFG_

El Sindicat de persones sense llar, les naus ocupades de Badalona i la Casa Cádiz a Barcelona són espais on gent que s'ha quedat sense habitatge fa front a l'exclusió des del suport mutu

Alaaddine Azzouzi Rahmouni | @aladdin_azr
Joan León Fernández | @joanlfdez

El 2020 va ser l'any més difícil per qui viu al carrer. De les més de 4.700 persones sense llar que la Fundació Arrels calcula que hi ha a Barcelona, un 22% va començar a viure al carrer durant la pandèmia. Per si no fos prou, 69 persones sense sostre van morir l'últim any a la capital catalana. Tanmateix, l'entrada del 2021 tampoc ha significat cap canvi de tendència i en els primers deu dies d'any van morir de fred dos homes que dormien al ras. L'expert en pobresa i desigualtats Albert Sales assegura que la pandèmia de la COVID-19 "ha posat de manifest" la qüestió del sensellarisme. "Tenir una llar s'ha convertit en

una protecció sanitària. Per tant, qui no en té, pateix greus problemes, a banda dels que ja tenia", argumenta.

Com a resposta a la intensificació del sensellarisme s'han consolidat diverses resistències impulsades per persones sense llar i per a persones sense llar. El primer sindicat del col·lectiu, les naus ocupades de Badalona i la Casa Cádiz, a Barcelona, en són exemples paradigmàtics. Aquestes iniciatives tenen una finalitat compartida: fer front a l'exclusió social des de la col·lectivitat.

El sindicat de la gent 'de més avall'
"Amb la pandèmia i l'onada de fred va augmentar la vulnerabilitat de la gent que viu al carrer. És per això que vam

decidir organitzar-nos i crear el primer sindicat de persones sense llar", explica Santi González, membre de l'entitat.

Des del Sindicat donen suport a gent com Fawzi, un home de cinquanta-sis anys que viu a un sac de dormir al ras, a la ronda de Sant Pau, just davant del Gimnàs Social. Fawzi va néixer a Blida, una ciutat al sud-est d'Alger (Algèria), i fa més de vint anys que va migrar a Barcelona. Quan va començar la pandèmia va perdre la feina a l'hotel on treballava i, tot i que va poder aguantar un temps amb una prestació econòmica, va acabar al carrer.

"Ara mateix, vull treballar. Només vull tranquil·litat", assegura Fawzi. És normal que busqui tranquil·li- »

» tat. Només fa dos mesos del matí en què tres joves d'estètica neonazi el van intentar assassinar mentre dormia. Ho recorda així: “Estava dormint com un dia qualsevol i, de sobte, el vigilant del Sant Pau em va avisar que m'estaven ruixant amb benzina. Sort que ens vam adonar a temps. Tenia tres neonazis davant meu que em volien cremar viu. Duïen tatuatges d'esvàstiques, caçadores *bomber* i botes amb puntera de ferro. Van fugir a correu”.

El cas recorda l'assassinat de Rosario Endrinal, el 15 de desembre de 2005, al districte de Sarrià-Sant Gervasi, a Barcelona. Aquella nit, Endrinal va ser assassinada per tres joves -pertanyents a famílies adinerades- que van calar foc al caixer on dormia. Tanmateix, la violència contra les persones sense llar no és un fet puntual. Segons la Fundació Arrels, un 40% de persones sense llar han patit agressions al carrer. “Les persones sense llar ho tenim fotut. La vida al carrer és molt dura. Hi ha pobresa, hi ha racisme, hi ha violència. Vols avançar, però no pots, ets com un cotxe sense rodes”, lamenta Fawzi.

Malgrat tota l'hostilitat que implica el fet de viure al carrer, Fawzi ha trobat un bri d'esperança en la solidaritat associativa. “Hi ha gent que m'ha ajudat més del que faria la meua família”, afirma. Cada dia menja, es dutxa i passa el dia al Gimnàs Social Sant Pau, que s'ha consagrat com tota una institució al barri del Raval i a tota Barcelona gràcies al seu compromís contra les desigualtats durant els darrers vuitanta anys. Des que va començar la pandèmia de la COVID-19 ajuden cada dia 170 persones que dormen als carrers. Precisament en aquest gimnàs va ser on en Fawzi va conèixer a Santi González i van començar a plantar la llavor del que seria el Sindicat de persones sense llar. De mica en mica i amb el boca-orella, s'hi va anar sumant més gent, i en l'acte de presentació del Sindicat, celebrat a la plaça de Sant Jaume de Barcelona al març d'enguany, van aconseguir convocar més de trenta persones. Aquell dia, van llegir un manifest en què reclamaven a l'Ajuntament de Barcelona i a la Generalitat “solucions definitives” per erradicar el sensellarisme.

En aquest sentit, el militant Santi González assenyala la “manca de voluntat política” com el principal escull perquè tothom tingui una llar on viure. “La nostra lluita és inseparable de la lluita per l'habitatge. A Barcelona hi ha més de 10.000 pisos buits, la solució ja està construïda. Si l'administra-

ció no posa de la seva part, ens veurem obligats a fer accions potents”, expressa el militant.

González explica que van interpel·lar directament Ada Colau perquè “volien parlar amb els màxims responsables”. Això no obstant, la batalla de Barcelona va obviar la petició i va delegar l'assumpte en la tinenta d'alcaldia de Drets Socials, Laura Pérez.

Per la seva part, la tinenta d'alcaldia els va proposar una trobada telemàtica, a la qual no han pogut assistir perquè no tenen dispositius electrònics. Tot i que González admet que “autoorganitzar-se és complicat”, assumeix amb orgull que “el Sindicat de persones sense llar és el sindicat de la gent de més avall”.

A parer de l'investigador Albert Sales, la creació d'un sindicat de persones sense llar és “un avenç molt interessant” i apunta que és important que les persones afectades pel

sensellarisme tinguin “una estructura organitzativa i un discurs polític propi”, perquè, en cas contrari, diu, “sempre parlaran per ells els acadèmics o les entitats socials”.

Les naus de Badalona i la racialització de la pobresa

En paral·lel al naixement del Sindicat de persones sense llar, prop de quatre centenars de persones sense sostre malviuen en diverses naus industrials dels barris del Gorg i Sant Roc, a Badalona. N'hi ha que són supervivents de l'incendi a un dels immobles abandonats el desembre de 2020, que es va saldar amb cinc morts -la cinquena víctima va morir a l'hospital setmanes més tard- i una vintena de ferits.

El Gorg és zona de contrastos. La desigualtat es fa palesa només amb mirar a banda i banda d'un mateix carrer. Mentre hi ha veïns malvivint

amuntegats en barraques de fusta dins d'una nau, d'altres habiten pisos acabats d'edificar amb tota mena de comoditats. Mentre uns es passen el dia recollint ferralla perquè no poden treballar, d'altres no tenen cap impediment administratiu a l'hora de buscar feina.

La major part d'ocupants de les naus industrials són persones migrades provinents de l'Àfrica sud-sahariana. Van arribar a Europa en pastera, rescatats a mar obert o arribant a la costa italiana o de les Canàries. És el cas d'Abdul, de trenta-sis anys, que en fa dos que va establir-se al Gorg. Comparteix sostre amb un centenar de persones que s'agrupen en microcomunitats en funció del

país d'origen o per afinitat. El 2003, Abdul va deixar enrere el seu país natal, Guinea Conakry, per buscar-se la vida a Barcelona. “Vaig perdre la feina arran de la crisi de 2008. Vaig ha-

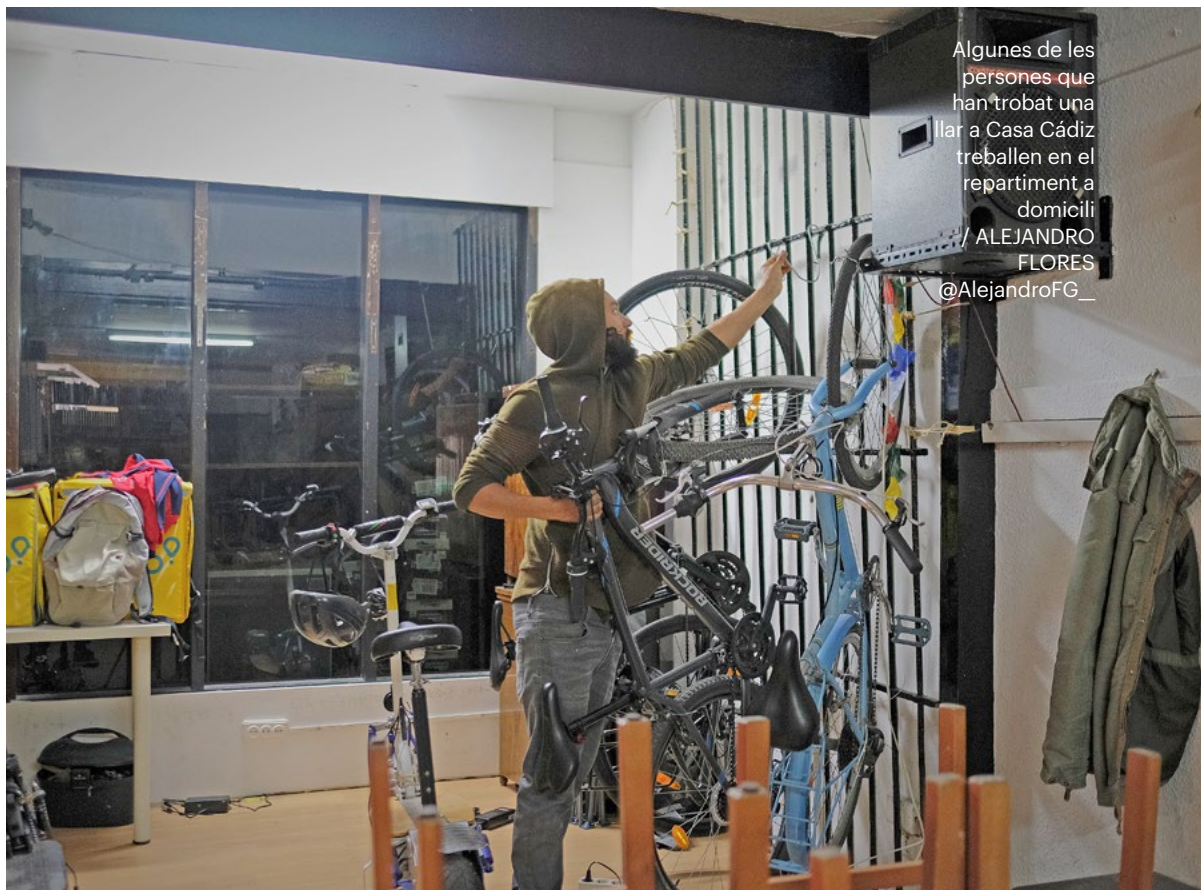

“A Barcelona hi ha més de 10.000 pisos buits, la solució ja està construïda”, diu Santi González, impulsor del sindicat

Unes 400 persones viuen en naus industrials de Badalona, algunes van sobreviure a l'incendi mortal del mes de desembre

Recollida, neteja
i distribució de
roba entre les
usuàries del
Gimnàs Social
Sant Pau
/ ALEJANDRO
FLORES
@AlejandroFG_

Algunes de les
persones que
han trobat una
llar a Casa Cádiz
treballen en el
repartiment a
domicili
/ ALEJANDRO
FLORES
@AlejandroFG_

ver de vendre la casa i el cotxe. M'he anat buscant la vida com he pogut", reconeix.

Abdul, que és cuiner de professió, té clar que li vol "donar vida" a l'espai: "Vull canviar el sistema. Obrirem un restaurant amb menjar a preu assequible per tothom. També construirem una sala d'oci. Farem un centre cultural. Posarem ordinadors per fer tràmits. I, si tot va bé, portarem psicòlegs per tractar els problemes de salut mental".

Els habitants de la nau tenen tants projectes de futur perquè la diversitat de perfils laborals és esperançadora. Hi ha lampistes, paletes, pescadors, costurers, cuiners, fusters... De fet, gràcies al treball dels ocupants i un grup de voluntaris, l'immoble té ara instal·lació de llum i aigua. "Tenim gent potent, però sense papers no es pot treballar. El que queda és recollir ferralla i vendre-la", lamenta Abdul.

Al seu torn, les entitats Papers per Tothom, Badalona Acull, Sindicat de Llogateres, STOP Mare Mortum i la PAC han signat un comunicat conjunt en què denuncien "la difícil supervi-

vència" de les persones que viuen a les naus del Gorg. Asseguren que "centenars de persones sense sostre" continuen a l'espera per ser empadronats i critiquen que el consistori de Xavier Garcia Albiol hagi posat pivots metàl·lics "per a evitar l'accés de camions amb contenidors per netejar les naus". "Aquestes persones reclamen els seus drets, els seus papers, el seu accés en igualtat de condicions al mercat laboral, el seu dret a un habitatge assequible. En definitiva, els mateixos drets que la resta de les persones, només, però també poc menys", conclou l'escrit.

Factors com la pobresa, el fet de viure en un infrahabitatge o el racisme institucional marquen la quotidianitat a les naus. L'expert en desigualtats Albert Sales identifica la llei d'extranjería "com un factor que agreuja l'exclusió social". "No tenir accés a un permís de treball o de residència ge-

nera vulnerabilitat, perquè combina el que és estructural amb el que és individual. Potser et pot salvar una bona xarxa de suport mutu, però no tothom la té. És una condemna a tot un projecte de vida. Així que les coses comencen a anar malament, aquella persona acaba al carrer", argumenta.

Un fet que demostra aquesta relació entre migració, pobresa i sensellarisme és la sobrerrepresentació de persones extracomunitàries que viuen al carrer. Més del 50 % de les persones allotjades als serveis de l'Ajuntament i de les entitats socials són de nacionalitat no comunitària, segons l'últim informe de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona.

Casa Cádiz, la llar de qui no en té
Tornant a la ciutat de Barcelona, però sense perdre de vista l'exclusió, ja fa més de dos anys que l'Antiga Casa Cádiz, situa-

da a pocs metres de la Sagrada Família, acull un projecte d'okupació impulsat i gestionat per persones sense llar. Els integrants arriben des de tots els racons del món, des de refugiats d'Orient Mitjà que busquen asil fins a barcelonins que han perdut la feina i la casa.

Avui, a Casa Cádiz hi viuen deu persones, però la xifra va variant i n'han arribat a acollir una trentena. Javier Bermúdez, l'únic integrant que queda dels quatre que van engegar el projec-

te el 2018, detalla la tasca que s'hi duu a terme: "Ajudem la gent que no té on dormir. També cobrim esmorzars i roba. Ens repartim les tasques i no hi ha cap mena de jerarquies. Els veïns han vist com funcionem i ens ajuden. La nostra porta sempre està oberta les 24 hores per a qui ho necessiti".

La majoria de persones que viuen a Casa Cádiz busquen fer una estada breu per assolir un coixí econòmic i marxar amb diners estalviats per continuar el seu projecte de vida. Per exemple, tres integrants del projecte estan treballant com a repartidors a Glovo. A parer de Bermúdez, "no és una feina digna", però admet que "el propòsit és estalviar al màxim".

L'edifici de Casa Cádiz té dues plantes, i cadascuna correspon a un propietari. La part d'avall pertany a l'Ajuntament de Cadis, governat per Podemos, que va dir des d'un primer moment que no tenia intenció de reclamar-ne el desallotjament. Hi ha un petit rebedor on veiem un calendari amb les feines de la llar, les bicicletes dels riders, prestatges plens de llibres i un ordinador amb què els integrants fan tràmits o es connecten a classes de català i castellà.

La part de dalt, on dormen els residents, és d'una immobiliària amb seu a Madrid. Aquesta planta té una ordre de desnonament pel 3 de maig, una data que pesa com l'espasa de Dàmocles. Bermúdez reconeix que el desallotjament els genera "incertesa", però es mostra optimista: "Tot i que no sabem què passarà, el projecte s'adaptarà al que succeeixi". ●

**A Casa Cádiz
hi viuen des
de refugiats
d'Orient Mitjà
que busquen asil
fins a barcelonins
que han perdut la
feina i l'habitatge**

Les esterilitzacions forçades de Fujimori arriben a la justícia

Més de 300.000 lligadures de trompes i 22.000 vasectomies van practicar-se a dones i homes d'origen indígena, d'escassos recursos econòmics i de zones empobrides del Perú

Meritxell Freixas | @MeritxellFr
Santiago de Xile

És a la setmana 32 d'embaràs i sent que alguna cosa no va bé. Sense pensar-ho, acudeix a l'Hospital de Piura, al nord-est del Perú. Allà li practiquen una cesària d'urgència i l'ajuden a donar llum un fill que perd poc després. “Ets jove i encara en pots tenir un altre”, l'intenta consolar un metge. Un altre doctor respon al comentari: “No, no podrà tenir més fills perquè l'hem esterilitzat”. És llavors quan s'assabenta que li acaben de lligar les trompes sense el seu consentiment. És la història de Victoria Vigo, una de les milers de peruanes que van patir les esterilitzacions forçades perpetrades durant el mandat d'Alberto Fujimori (1990-2000). “Ho vaig saber pel comentari de l'altre metge, ni tan sols ho van fer constar al meu historial clínic”, explica la Victoria que, l'abril de 1996, quan van passar els fets, tenia 32 anys.

A María Elena Carbajal li ho van fer a l'Hospital María Auxiliadora de San Juan de Miraflores, a Lima. Tenia 26 anys i el setembre de 1996 seria mare del seu quart fill. No la van atendre a temps -relata- i per això va patir un despreniment (prolapse) de l'úter. Enmig de la commoció i encara anestesiada li van retirar el bebè: “Me'l van prendre perquè jo accedís a fer-me la lligadura. Em van fer xantatge”. Ningú li va donar informació sobre la intervenció, els riscos que comportava i les seves conseqüències. El temor de no tornar a veure la criatura la va fer cedir. “Vaig sentir que m'havien tallat un tros de ventre”, recorda. Un cop intervinguda, va recuperar el seu fill, però aleshores va haver de fer front a les acusacions del seu marit. Quan l'home va saber què li havien fet, va desentendre's tant d'ella com dels petits.

Segons dades del Ministeri de Salut, es van practicar més de 300.000 lligadures de trompes i 22.000 vasectomies a dones i homes d'origen indígena, d'escassos recursos econòmics i de zones empobrides -rurals i urbanes- per mitjà del Programa Nacional de Salut Reproductiva i Planificació Familiar instaurat per Fujimori com una suposada mesura de lluita contra la pobresa. Després de 25 anys de denúncia i 16 d'investigació, finalment,

la justícia peruana ha decidit presentar càrrecs contra l'expresident peruà i els seus exministres de Salut -Marino Costa Bauer, Alejandro Aguinaga i Eduardo Yong-, entre altres funcionaris. Si el jutge ho determina, s'obrirà un judici penal en contra seva com a presumptes responsables dels fets. Una fita històrica per a víctimes i sobrevivents.

Una política d'estat

“A partir de 1991, el govern va iniciar una sèrie de canvis al marc normatiu per implementar diverses polítiques per poder esterilitzar massivament, però evitar-ne la responsabilitat”, va exposar el fiscal Pablo César Espinoza el primer dia de l'audiència. “Que sigui legal, però, no significa que sigui legítim”, va afegir. La seva acusació posa èmfasi en un sistema basat en una “política d'estat” que pretenia “crear les normes, oferir tractament gratuït i requerir només la firma d'un consentiment informat de moltes dones que ni tan sols parlaven espanyol o que eren analfabetes”. Van aplicar l'anomenada anticoncepció quirúrgica voluntària (AQV), un mètode

“Ni tan sols ho van fer constar al meu historial clínic”, explica una dona a qui van lligar les trompes sense el seu consentiment

Després de 25 anys de denúncia i 16 d'investigació, la justícia ha decidit presentar càrrecs contra l'expresident peruà

L'associació de víctimes d'esterilitzacions forçades protesta davant la seu de la Fiscalia peruana

irreversible, per “mentir i enganyar dones de zones marginades i sense estudis”, va recalcar.

“L'objectiu d'aquesta política no era erradicar la pobresa, sinó que hi haguera menys pobres i, sobretot, menys dones pobres engendrant fills i filles”, sosté María Ysabel Cedano, advocada de varies de les denunciants. Comenta que es van fer servir els cossos de les dones i la planificació reproductiva per dur a terme “un pla dirigit i executat” per esterilitzar-les, “sense garantir-ne el consentiment ni importar el seu dret a decidir”. Un pla que es va executar, diu, gràcies a “una cadena de mà dura amb el suport dels militars”.

La Fiscalia ha arxivat en diverses ocasions les denúncies que han presentat les supervivents durant les últimes dècades. Un dels casos més emblemàtics és el de Mamérita Mestanza, una camperola indígena que va morir el 1998, als 33 anys, a causa de les lesions provocades per una intervenció sense assistència i a la que va ser sotmesa després d'anys de pressió, amenaces i intimidació. El seu cas va arribar el 2003 a la Comissió Interamericana de Drets Humans (CIDH), que va donar la raó a la família de la dona. L'Estat peruà va comprometre's a investigar i sancionar els responsables i el Ministeri Públic va reobrir el cas, però s'ha arribat a tancar fins a tres vegades.

Les primeres denunciants

L'audiència de presentació de càrrecs contra l'expresident i els exministres va començar l'1 de març i s'han celebrat algunes sessions, però la Fiscalia encara no ha anunciat els delictes que els imputa. Els advocats dels acusats han intentat dilatar el procés al màxim amb excuses que han obligat a posposar la cita unes quantes vegades, com la falta de traductors al quítxua o l'absència d'un dels acusats. L'últim imprevist ha estat el contagi per COVID-19 del fiscal, que ha obligat a suspendre el procés fins al 20 d'abril.

Un cas emblemàtic és el de Mamérita Mestanza, va morir als 33 anys per les lesions provocades per una intervenció sense assistència

Si el magistrat porta la causa als tribunals, es jutjaran els casos de les primeres denunciants: 1.306 dones que van organitzar-se l'any 2001

Si el magistrat decideix portar la causa als tribunals, es jutjaran els casos de les primeres denunciants: 1.306 dones que van organitzar-se el 2001 per portar les seves esterilitzacions a la justícia. “Ens vam agrupar i vam presentar les nostres denúncies, personalment, un cop Fujimori va deixar el poder”, comenta Victoria Vigo, que forma part del col·lectiu de pioneres en alçar la veu. El seu cas, a més, és rellevant perquè va ser l'única dona que va denunciar els fets mentre Fujimori era encara president, el 1997. “Em van perseguir i assetjar, vaig patir violència psicològica, però vaig guanyar el judici i el metge em va haver d'indemnitzar”, relata. “Vaig poder demostrar que no mentia i fins i tot la sala va dir que em van ‘mutilar’, una paraula que em va marcar molt quan la vaig escoltar”, afegeix.

El que succeeixi amb aquest primer grup serà determinant per impulsar el judici que també reclamen unes altres 8.000 afectades -homes i dones- que formen part del Registre de Víctimes d'Esterilitzacions Forçades (Reviesfo), impulsat per l'expresident Ollanta Humala a partir de 2016. D'aquesta llista en forma part la María Elena Carbajal: “Un dia, a l'escola de la meua filla una psicòloga em va informar que s'estaven registrant les dones que havien estat lligades i m'hi vaig inscriure”.

Preocupades pel retorn del fujimorisme

El resultat de les eleccions de l'11 d'abril ha posat en alerta les activistes. Temen que el judici contra els responsables de les esterilitzacions no arribi. Una eventual victòria de la candidata de dreta Keiko Fujimori, filla de l'expresident, podria paralitzar de nou el procés. “Durant vint anys, hem vist com els jutges peruans es mouen políticament, en funció dels governs busquen la seva posició”, lamenta Vigo, qui avui és activista i defensora dels drets humans.

Les primeres enquestes després de la primera volta indiquen que el fujimorisme quedaria quasi deu punts per darrere del candidat Pedro Castillo, que representa l'esquerra, però només en l'àmbit econòmic (és conservador en els temes socials). Tanmateix, amb ell tampoc hi confien. La segona volta tindrà lloc el 6 de juny. Per tant, els sondejos encara poden canviar molt. Mentre la data no arriba, no llencin la tovallola: “Vull creure en la justícia peruana. Això va ser un delictes de lesa humanitat i hi ha evidències”, insisteix María Elena, que avui presideix l'Associació de Víctimes d'Esterilitzacions Forçades de Lima-Callao. “Necessitem veritat, justícia i reparació, que els implicats demanin perdó públicament a totes les víctimes”, reclama. Després de dècades, per fi el seu únic propòsit avui està una mica més a prop. ●

El camp d'esports i el pont, mostres de reconciliació a l'Iraq post-ISIS

A la plana de Nínive, diversos projectes cerquen reconstruir les relacions humanes per mitjà de l'esport i la cultura

Sara Manisera | @SaraManisera
Mossul

En una jornada càlida de mitjans març, la carretera que va d'Irbil a Tobzawa, un poble de la plana de Nínive a uns vuitanta quilòmetres a l'est de Mossul, encara està engalanada. Dels fanals, pengen decoracions amb la cara del papa Francesc i banderoles amb el lema "Benvingut al Kurdistan". Sortint de la carretera principal, esquitxada de punts de control de milícies i exèrcit, ens endinsem al cor rural de la plana, una regió històricament habitada per les minories assíria, yazidita, shabaki i turcomana. A l'entrada de Tobzawa, controlada per les milícies xiïtes d'al-Hashd al-Sha'bii, un cartell gegant immortalitza en una abraçada fraternal Qasem Soleimani i Abu Mahdi al-Muhandis, el comandant de la Força Quds del Cos de la Guàrdia de la Revolució Islàmica, i el líder de la milícia iraquiana Kataeb Hezbollah, respectivament, tots dos assassinats el 3 de gener de 2020 en un atac estatunidenc a Bagdad.

No gaire lluny de l'entrada del poble, continuem per un camí de terra polsegós, enmig del no-res. Els signes de la destrucció són visibles. Quatre anys després d'alliberar aquests territoris d'Estat Islàmic, encara hi ha edificis esfondrats pels bombardeigs, cases tirotejades amb els sostres esquinçats, vehicles carbonitzats, usats per Estat Islàmic com a cotxe bomba. Una de les poques estructures renovades és un camp de futbol i voleibol, al costat d'un centre juvenil, també reconstruït. D'un autobús blanc surt un grup d'adolescents, totes noies yazidites, vestides amb xandalls i sabatilles esportives. S'entrenen dos cops per setmana en aquest centre esportiu construït gràcies al projecte Ma'an Li-l-Salaam ("Units per la pau"), finançat i implementat per Malteser International, Un Ponte Per i la cooperació alemanya, per reforçar, per mitjà de l'esport, la cultura i l'art, la cohesió social i el diàleg entre les comunitats que habiten la plana de Nínive.

Aquí és l'esport el que ajuda a curar les ferides d'Estat Islàmic, del conflicte, de la fugida i del retorn. Es nota en la mirada alegre d'aquestes noies mentre escalfen abans de començar el partit de voleibol. Les paraules després ho confirmen: "L'esport ens uneix. Em va ajudar a conèixer gent nova i em va ajudar a no pensar en els problemes", explica Ranin, de 17 anys. "Després de fugir, no creia que

retornaríem. El meu pare va ser segrestat per Daesh [acrònim àrab d'Estat Islàmic], també la meva tia i la meva cosina. D'ell, no en sabem res. *Daesh* és una paraula prohibida a casa. Tinc por cada vegada que la sento", diu. Nargez, de 19 anys, també té records inexpressables: "Daesh va ocupar els nostres territoris i les nostres llars. La meva família i jo vam fugir a correuita, de nit, caminant durant dies per la muntanya. Mai ho podré oblidar". Ranin i Nargez són dues de les milers de persones que van fugir de la plana de Nínive el 2014 quan els milicians d'Estat Islàmic van ocupar militarment la regió. Tothom té algun familiar que va ser segrestat o encara està desaparegut. Durant anys van viure en camps de desplaçats interns a Duhok, al Kurdistan iraquí, i després de l'alliberament, entre finals del 2017 i el 2018, van tornar a viure aquí. Van reprendre l'escola i l'esport. Cada setmana es troben amb altres equips de poblacions veïnes, de diferents confessions. "Amb l'esport, el millor és que juguem i prou. No pensem si l'altre és musulmà. L'únic valor és el de l'esport i el respecte a les normes", conclou Ranin.

Quatre anys després d'alliberar aquests territoris d'Estat Islàmic, encara hi ha edificis esfondrats pels bombardeigs

"L'esport ens uneix. Em va ajudar a conèixer gent nova i em va ajudar a no pensar en els problemes", explica Ranin, de 17 anys

Segons els resultats de l'estudi "Construint la cohesió social entre comunitats cristianes i musulmanes mitjançant el futbol a l'Iraq post-ISIS", publicat a *Science* l'agost de 2020, en un context de postguerra, el contacte social i l'esport poden contribuir a la reconstrucció de la cohesió social amb coetanis i coneguts. L'estudi, elaborat per Salma Mousa, investigadora postdoctoral al Laboratori de Polítiques d'Immigració i al Centre de Democràcia, Desenvolupament i Estat de Dret de Stanford, posa de relleu que l'esport no va influir en comportaments socials genèrics, com freqüentar un restaurant gestionat per la comunitat musulmana o la participació en esdeveniments socials mixtos, però en canvi sí que va fomentar un comportament tolerant cap als iguals.

Aquest és precisament l'esperit del projecte *Units per la pau*, explica Martina Pignatti Morano, directora de programes de cooperació d'Un Ponte Per i responsable de Construcció de Pau. "El procés de diàleg i cooperació és difícil per a un país com l'Iraq, perquè hi ha hagut molta violència en els darrers anys i hi ha un desig de venjança contra els culpables o presumptes culpables. El jovent i les dones, tanmateix, són qui tenen idees i solucions creatives per promoure la reconciliació, i per això és fonamental invertir en programes d'educació per a la pau. L'art, l'esport, la cultura i l'educació són sempre la via per prevenir l'extremisme".

Tornar els colors a una ciutat grisa

Deixant enrere les zones remotes i abandonades de la plana en direcció a Mossul, els punts de control es multipliquen. Milícies kurdes, després exèrcit iraquí, milícies xiïtes i de nou exèrcit iraquí. Un embolic de sigles, uniformes i poders. A l'entrada de la ciutat de Mossul, prop de la plaça al-Muthanna, un mur de formigó ple de murals de colors crida l'atenció. Un grup petit d'adolescents vestits amb bates blanques i pinzells treballen en un nou dibuix. Reconeixem el rostre de l'arquitecte anglo-iraquí Zuha Hadid, el de Jack Sparrow i altres personatges populars del món del cinema, la cultura o l'art. "Tothom som voluntaris", explica Rasul, de 20 anys, estudiant de literatura a la Universitat de Mossul. "El propòsit d'aquestes activitats és fer saber que el jovent volem sentir-nos part de la

Dins d'un centre esportiu a Tobzawa, Iraq, un grup de vint noies d'entre 13 i 17 anys es troba gairebé cada dia per jugar a voleibol i bàsquet / ARIANNA PAGANI @Arianna_Pagani_

nostra societat, la volem millorar, acolorir i cuidar el lloc on vivim”. Rasul forma part del col·lectiu 7Arts, fundat el 2020 per un grup d'estudiants amb l'objectiu de canviar la imatge de Mossul. Tots són voluntaris i es citen a diferents barris de la ciutat per pintar una paret, una rotonda o un edifici on la guerra seguia present. “Durant el període de Daesh, aquest mur estava ple de consignes i trets dels projectils. Les traces de la guerra encara són visibles després de tots aquests anys. Intentem amagar-les perquè entristeixen la ciutadania [...] on abans només hi havia negre, avui hi ha color”.

Per aquelles que han conegut Mossul i els ulls esgotats de la seva ciutadania durant l'ofensiva militar, les veus d'aquests joves semblen gairebé un miracle. I, tot i que la reconciliació trigarà temps, la vida a la ciutat retorna a poc a poc. Fins i tot la cultural. Al cafè Qantara s'hi respira literatura i poesia: les bigues a vista, els sofàs calats d'estil àrab, i tants objectes de diferents cultures i tradicions dins del país. I, al final, les portes típiques de les cases de la ciutat vella en record d'allò que havia estat Mossul. “Qantara és una idea que ens va venir al cap ja durant l'ocupació de Daesh. Ells van separar la nostra societat, i el nostre somni era reconnectar-la aquí dins. El nostre eslògan sempre ha estat ‘Un lloc per tothom’”. Ho explica un jove enginyer de 35 anys, en Younis Shlash, un dels fundadors d'aquest espai cultural on es troben

Per qui va conèixer els ulls esgotats de la ciutadania de Mossul durant l'ofensiva militar, la veu d'aquests joves sembla un miracle

“Parlem de literatura, natura i política perquè tot influeix en la vida política”, explica Ibrahim Almass, poeta i traductor

dones i homes, compta amb una biblioteca ben fornida i acull lectures, presentacions i concerts. Mossul ha estat durant segles un centre de cultura, però aquesta vida va quedar suprimida ja

abans que Estat Islàmic declarés el seu califat el 2014. Al-Qaeda va posar al punt de mira músics i artistes arran de la invasió estatunidenca del 2003, i des d'aleshores l'expressió cultural havia quedat pràcticament vetada.

“La idea principal d'aquest lloc és unir persones amb valors similars que intenten reduir les tensions a la societat”, explica el fundador. “Com ja sabeu, quan va arribar Daesh, va enfrontar les comunitats entre elles, va expulsar els cristians i altres minories, va segrestar i esclavitzar les dones yazidites, i també va atacar els musulmans sunnites contraris a la seva ideologia. Amb aquest espai, volem centrar-nos en la cohesió social i restablir la pau”. D'aquí el nom del local, Qantara, que en àrab significa pont. “Històricament, a la ciutat vella de Mossul, les cases estaven connectades per ponts que formaven un arc anomenat *qantara*. Hem escollit aquest nom perquè la *qantara* connectava la gent i hem decidit crear aquest pont per reconnectar els joves de la nostra societat”.

En un racó, un grup d'homes discuteixen amb un llibre i un cigarret a la mà. “Estem parlant de literatura, natura i política, perquè tot influeix en la vida política”, explica Ibrahim Almass, poeta i traductor. “Ho fem aquí perquè hi trobem una mena de llibertat. Després de molts anys de patiment i silenci, avui tornem a parlar i a confrontar-nos”, conclou amb satisfacció. ●

OVIDI 4 PRESENTA
L'OVIDI SE'N VA A LA BECKETT
Llibre-CD de 164 pàgines i 21 cançons
JA DISPONIBLE a les millors llibreries, botigues de discos i a www.botiga.ppf.cat

SEBRA LLIBRES
Propaganda pel Fet!
LABEL & MANAGEMENT SINCE 1996
www.ppf.cat

COL·LECTIU RONDA
assessorament **JURÍDIC**
a **PERSONES** i entitats
d'economia **SOCIAL**
www.cronda.coop

CUINÀ DE BARRI
Esmorzar
Menú al migdia
Carta de nit
Opció vegetariana
Begudes de la terra
Cerveses artesanals
Cultura popular

C/Premià 20, Baixos, 08014
SANTS, PAÏSOS CATALANS
93 422 16 13 WWW.TDX.CAT

MILITARISME I CRISI AMBIENTAL, DUES CARES D'UNA MATEIXA MONEDA

La transició ecològica cap a una societat postcarbó passa per força per un canvi de paradigma de seguretat militar a seguretat humana

L'anàlisi d'Anna Montull | @anna_montull
Investigadora del Centre Delàs d'Estudis per la Pau

El novembre de 1992, 1.700 científics de tot el món, inclosos la majoria de premis Nobel de ciències vius en aquell moment, van afirmar que els recursos que es destinaven a la guerra havien de desviar-se cap al nou gran repte que assetjava la humanitat: la crisi climàtica. Ningú els va fer cas.

Gairebé trenta anys més tard, trobem que el 2018 la despesa militar mundial va ser d'1,8 bilions de dòlars, la mateixa xifra que suposaria preparar durant deu anys els països més vulnerables per als efectes ja visibles del canvi climàtic i per mitigar-ne els impactes, segons la Comissió Mundial d'Adaptació creada per les Nacions Unides. El militarisme, normalitzat i legitimat per la guerra contra el terror, segueix presentant-se com la solució a tots els problemes de seguretat, inclosa la crisi ambiental. Paradoxa irresoluble que es presenti com a solució l'eina que sosté el problema.

El militarisme és l'eina i aval que permet al conglomerat d'estats del nord global que lideren el sistema internacional per seguir implementant un model econòmic neocolonial d'explotació il·limitada de recursos limitats, que és el principal responsable de l'escalfament global. Les conseqüències ens toquen a totes, però no ens impacten de la mateixa manera. És al sud global, a les comunitats

que menys responsabilitat històrica tenen sobre aquest escenari, però que alhora són les més riques en recursos i vulnerables socioeconòmicament, on la crisi ambiental ataca cada dia la seguretat de les persones. Drets, dignitat i vida els són arrabassats pel militarisme que salvaguarda aquestes activitats.

La degradació mediambiental precipita tensions i conflictes armats entre grups, desestabilitzant encara més la vulnerabilitat d'aquestes regions. Quan esclaten els conflictes, els principals proveïdors d'armes són aquells països que concentren el 82% de la despesa militar global i que són responsables de dues terceres parts de les emissions mundials de CO₂. Aquests mateixos estats proveïdors són també els que concentren els centres de poder que controlen de manera efectiva més de 63.000 corporacions transnacionals, incloses les extractives.

En la lluita per la preservació del medi ambient i de la vida, les defensores dels drets humans ambientals (DDHA) es veuen cada vegada més assetjades per la violència armada del braç privat i del seu protector,

el poder públic. Segons *Front Line Defenders*, les DDHA tenen tres vegades més probabilitats de patir violència respecte a activistes defensores d'altres drets. Del total de persones assassinades en l'àmbit de la defensa dels drets humans l'any 2018, a escala mundial, el 77% ho

van ser en la lluita ambiental, la major part d'elles vinculades a conflictes derivats de l'activitat de les indústries extractives i de macroprojectes que comptaven amb el suport estatal.

Les desplaçades climàtiques no tenen molta més sort, ja que les principals rutes migratòries que utilitzen per fugir topen amb la violència militaritzada dels murs fronterers. Els països del nord global que han alçat l'Europa Fortalesa, el control securitari de la fossa de la Mediterrània, el mur entre els Estats Units i Mèxic i la resta de murs augmenten pressupostos per blindar les seves fronteres. Tot i ser responsables directes dels desplaçaments de les refugiades climàtiques, les presenten com a amenaça social que s'ha de combatre. S'estima que el 2050 els desplaçaments forçats per causes

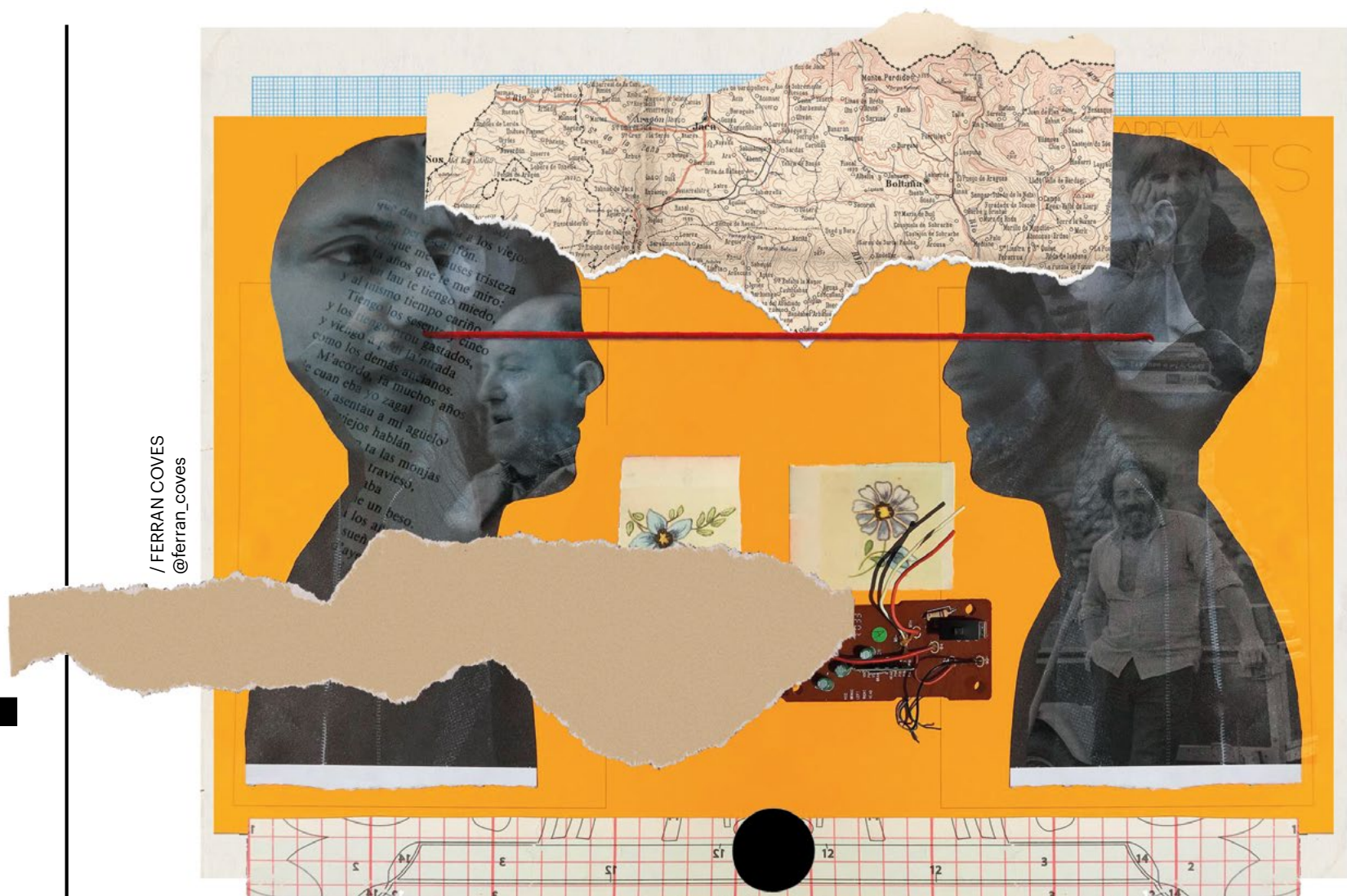
climàtiques superaran els 200 milions de persones.

A més, el militarisme constitueix en si mateix un important agent emissor de gasos d'efecte hivernacle (GEH). S'estima que al voltant del 6% de la petjada de carboni global prové de les activitats compreses dins del cicle econòmic militar. El Departament de Defensa dels Estats Units se situa en la primera posició, consumint més fuel i emetent més GEH que un important nombre de països de mida petita i mitjana. El 2017, les emissions de GEH del Pentàgon van arribar a 59 milions de tones de CO₂ i es van situar per davant del consum total de països com Suècia (52,5 milions) o Dinamarca (49,2 milions). Si fos un país, seria el 47è major emissor de GEH del món.

Fent tot el recorregut des de les causes subjacents fins a les conseqüències, veiem com el militarisme travessa la crisi climàtica en tots els seus estadi. És la força que sosté els agents que la causen, la que garanteix el manteniment de la seva degradació i la que es presenta com a solució mentre segueix alimentant la roda. Per tant, com adverteix l'informe del Centre Delàs sobre militarisme i crisi ambiental, una transició ecològica cap a una societat postcarbó ha de passar per força per un canvi de paradigma de seguretat militar a seguretat humana, acompanyat d'un procés de desarmament i desmilitarització global. ●

Les rutes migratòries de les desplaçades climàtiques topen amb la militarització dels murs fronterers

/ FERRAN COVES
@ferran_coves

La 'rasmia' d'una llengua en perill d'extinció

Amb poc més de 10.000 persones que l'usen de manera habitual, la llengua aragonesa lluita per la seva supervivència després de dècades d'arraconament a l'extrem septentrional d'Osca

Emma Zafón | @EmmaZafon

La paraula *rasmia* ens remet a l'embranchida o tenacitat per cometre i continuar una empresa. Com podria ser la de mantenir viva la que, en poques dècades, s'ha convertit en la llengua més amenaçada de tot l'Estat espanyol: l'aragonès. Avui, les seves poc més de 10.000 parlants s'enfronten a un compte enrere força enrevessat per garantir el futur d'un idioma que durant segles havia estat el propi de la regió. Lluny de comptar amb un ampli consens per la seva supervivència, les divergències polítiques i socials fan d'aquesta llengua emparentada de ben a prop amb el català un repte sociolingüístic que vol escapar de la folklorització i de l'extinció, sense saber ben bé com fer-ho.

Anem a pams. El més pràctic per entendre la realitat aragonesa a escala demogràfica és equiparar-la amb l'Estat francès centralista, on tot és París. De Ponent enllà, es reproduïx el patró segons el qual tot és la Saragossa monolingüe que reclama el corredor central en detriment del Mediterrani, que llegeix el conservador *Heraldo de Aragón* i que gaudeix de segona residència a una de les localitats costaneres que discorren entre Salou i Peníscola. El bipartidisme PSOE-PP de la capital, amb figures

rellevants a l'alcaldia com l'exministre Juan Alberto Belloch o l'expresidenta del Congrés espanyol Luisa Fernanda Rudi, contrasta amb la política de base rural de la resta del territori.

Precisament, és aquesta política de base rural la que ha marcat la deriva ideològica entorn de la llengua en els últims anys. El perquè caldria buscar-lo als orígens del partit hegemònic a l'Aragó despoblat, el PAR, Partit Aragonès Regionalista, una formació d'aquelles que s'autodenominen "de centre", però que, en realitat, fou fundada per un procurador de les Corts franquistes, Hipólito Gómez de las Rocas. Amb el seu tarannà de base falangista, el PAR ha acabat arrossegant els partits amb major implementació a Saragossa, seu del govern autonòmic, a invisibilitzar les dues llengües minoritàries que encara s'hi parlen (l'aragonès i el català). Superades les etapes del popular Santiago Lanzuela, qui va aprovar el primer reconeixement lingüístic amb la llei de patrimoni cultural de 1999, i del socialista Marcelino Iglesias, qui va tirar endavant la llei de llengües el 2009, els dos grans partits han buscat tradicionalment treure el rèdit electoral que prometia la divisió lingüística. »

» Aquí ens trobem en el punt exacte en el qual, a les confrontacions polítiques que desperta el trilingüisme, s'han de sumar les progressives escissions que ha patit l'escena associativa de l'àmbit de la lingüística i la filologia, alienes a l'escenari governamental. El primer ens que va voler regular la grafia de l'Alt Aragó va ser el Consello d'a Fabla Aragonesa, reunit als inicis de la Transició espanyola per rescatar l'idioma propi. Tanmateix, malgrat la declaració de bones intencions, el que va succeir en aquell moment va ser que el treball filològic acordat apostava tant per la diferenciació que els parlants van acabar per rebutjar-lo. Ho explica Jorge Pueyo, tuitaire i youtuber que ha popularitzat l'aragonès a les xarxes socials: "Si tothom en aragonès diem *auto* al cotxe, però en dos pobles del Pirineu l'anomenen *votura* per clara influència del francès, el que va fer el Consello va ser optar per la paraula més allunyada del castellà, (*votura*, en aquest cas), enara que només l'empresin molt poques persones".

D'aquests criteris marcats pel Consello es van escindir el grup Estudio de Filología Aragonesa (EFA) i la Societat de Lingüística Aragonesa (SLA). Mentre la primera entitat s'ha consolidat i ha tendit cap a un model que recull les accepcions més àmpliament consensuades, la segona se centra a defensar les grafies d'arrel romànica i més similars al català. A les entitats acadèmiques, profundament dividides, cal sumar ara les complexitats derivades de fixar un estàndard en una llengua que manté tres modalitats orals diferenciades: l'oriental i majoritària, que es parla a la Ribagorça i a la Baixa Ribagorça (i que es pot sentir en les publicacions de Jorge Pueyo); l'occidental, de la zona de Val d'Echo i la zona d'Ansó, a l'altre extrem del Pirineu aragonès, i la central o belsetà, que es parla a la vall de Bielsa i que avui dia és considerada com la més amenaçada de totes tres.

Un dels últims parlants d'aquesta, el belsetà, és el pastor d'Espierba (petit nucli en el qual només viuen dues persones), Luis Ángel Saludas, conegut com *Barré*, qui fa més de quatre dècades que recopila el llegat lingüístic en un diccionari que ara deu tenir vora 17.000 mots únics a tot el Pirineu com *vetiello* (vedella, pronunciat *vetiecho*) o com *capanna* (cabana). Segons els seus càlculs, no queden més de cinquanta o seixanta persones que parlen aquesta variant i que respectin una estructura genuïna sense gaires influències castellanes. Barré lamenta, i ho fa amb la sonoritat pròpia de l'Aragó, que amb el Compromís de Casp (el tractat pel qual un infant castellà, de la dinastia dels Trastàmara, Ferran d'Antequera, fou designat rei d'Aragó el 1412), "se jodió todo", i alerta la resta de parlants de llengües minoritzades mentre assegura que allà, a la seva vall,

La Direcció General de Política Lingüística xifra en 1.131 alumnes l'estudiantat actual de llengua aragonesa a les 56 localitats on s'imparteixen classes

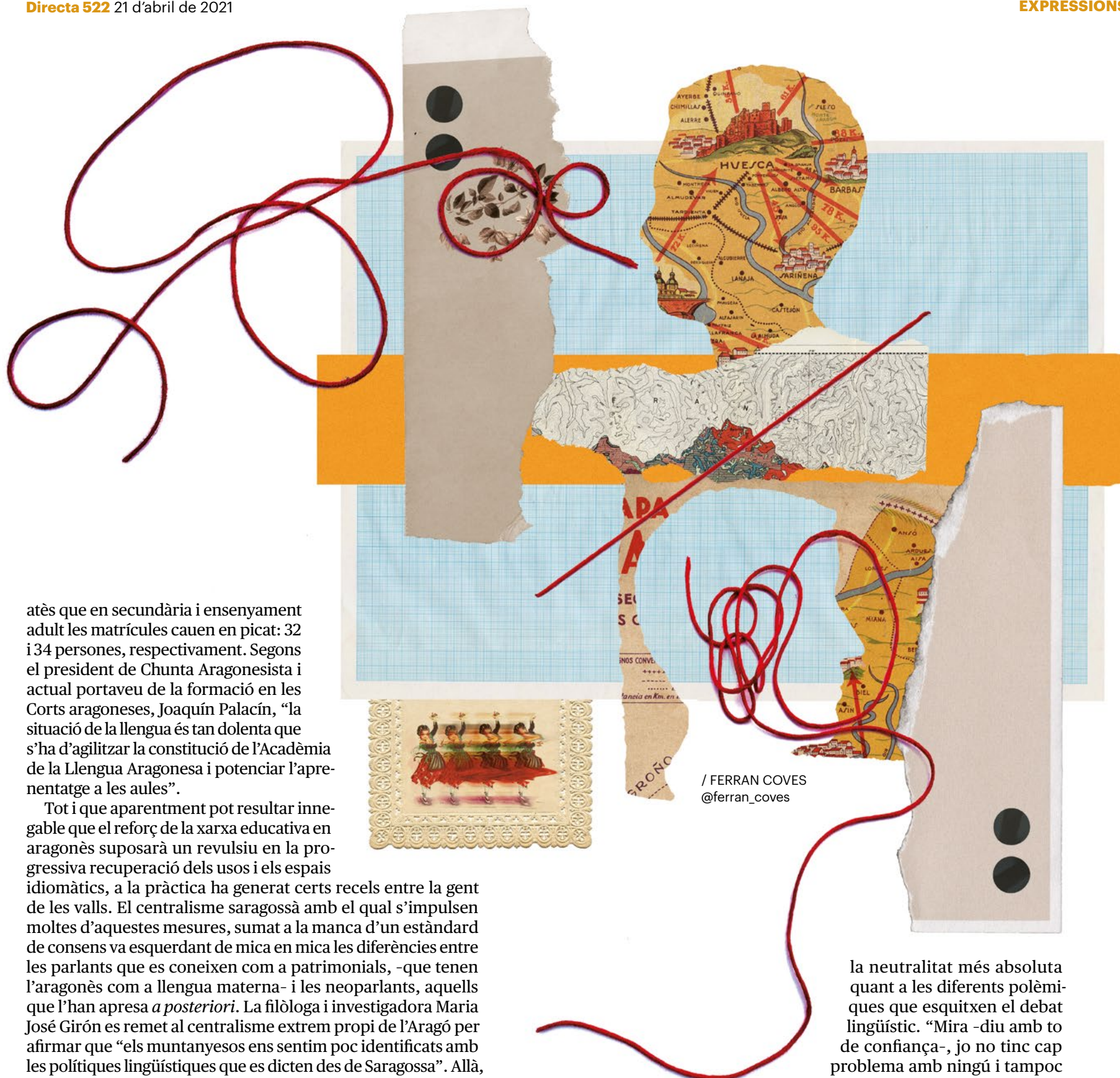
la pèrdua de l'ús vehicular en l'àmbit popular es va precipitar en qüestió de dues o tres generacions.

Tere Aguilaniedo, nascuda i resident a Fonts, el municipi més meridional on es conserva l'idioma, corrobora les paraules de Barré i retrata el procés de regressió en favor del castellà, del qual ella mateixa n'ha estat testimoni. "En poques dècades vam passar d'integrar nous parlants com els peons que arribaven per construir els pantans del franquisme a esborrar-lo de la vida pública i domèstica", afirma. En l'actualitat, es dedica a la docència de l'aragonès al col·legi rural agrupat (CRA) Estadilla-Fonz i vaticina que l'únic futur de l'idioma "implica dotar-lo d'una utilitat com la que gaudeix el català, que és necessari per accedir a llocs de feina". També és docent (fins aquest any en què s'ha jubilat) Carmen Castán, originària del petit nucli de Gavàs i parlant de la varietat coneguda com a patuès, la més pròxima al català que perviu a la vall de Benasc. En el discurs de Castán conviuen l'amargor de la llengua perduda amb l'esperança que li genera l'auge de la demanda a les aules de la zona. "Quan vaig començar a donar classes d'aragonès, a mitjans dels anys noranta, impartia a cinc col·legis diferents i en règim de mitja jornada. Ara, per al mateix territori, hi ha dos docents de secundària i dos de primària a jornada completa", explica.

La Direcció General de Política Lingüística, òrgan creat amb l'arribada de Chunta Aragonesista al govern autonòmic l'any 2015, xifra en un total de 1.131 alumnes l'estudiantat actual de llengua aragonesa a les 56 localitats on s'imparteixen classes. D'aquest total, la majoria són del cicle infantil (507) i de primària (558),

D'esquerra a dreta: Carmen Castán, mestra i escriptora; Jorge Pueyo, youtuber; Juan Carlos Marco, conegut com Chuan de Fonz, docent i novel·lista i Luis Ángel Saludas, conegut com 'Barré', pastor i lexicògraf / EMMA ZAFÓN @EmmaZafon

/ FERRAN COVES
@ferran_coves

atès que en secundària i ensenyament adult les matrícules cauen en picat: 32 i 34 persones, respectivament. Segons el president de Chunta Aragonesista i actual portaveu de la formació en les Corts aragoneses, Joaquín Palacín, “la situació de la llengua és tan dolenta que s’ha d’agilitzar la constitució de l’Acadèmia de la Llengua Aragonesa i potenciar l’aprenentatge a les aules”.

Tot i que aparentment pot resultar innegable que el reforç de la xarxa educativa en aragonès suposarà un revulsiu en la progressiva recuperació dels usos i els espais idiomàtics, a la pràctica ha generat certs recels entre la gent de les valls. El centralisme saragossà amb el qual s’impulsen moltes d’aquestes mesures, sumat a la manca d’un estàndard de consens va esquarterant de mica en mica les diferències entre les parlants que es coneixen com a patrimonials, -que tenen l’aragonès com a llengua materna- i les neoparlants, aquells que l’han apresat *a posteriori*. La filòloga i investigadora Maria José Girón es remet al centralisme extrem propi de l’Aragó per afirmar que “els muntanyesos ens sentim poc identificats amb les polítiques lingüístiques que es dicten des de Saragossa”. Allà, continua, preval la *fabla*, “un sistema artificial que comença a gestar-se fa més de quaranta anys en l’àmbit urbà amb el qual els parlants patrimonials no tenim gaire afinitat”. D’aquí que els aragonesoparlants rebutgen aquesta nomenclatura, la de *fabla*, per referir-se al seu idioma.

Identitat i divulgació

El fet diferencial sobre el qual no hi ha negociació possible entre les persones parlants patrimonials és la singularitat del, en paraules seves, *somardisme*, un concepte que vindria a ser l’equivalent a la *sornegueria* catalana. El *somardisme* és la carta de presentació de Jorge Pueyo a Twitter, on assegura que o “*Somardismo u barbàrie*”, i és l’al·licient conductor d’una part ingent de l’obra literària escrita en aragonès. Com en *La discordada bida de Sinforosa Sastre*, obra de la docent Carmen Castán i Premi Arnal Caverro de narrativa l’any 2002, el treball dona a conèixer una realitat bastant peculiar en el qual la burla pròpia de les muntanyes juga amb la idiosincràsia d’un personatge que s’apropa a un quasi feminisme rural. “Les nostres són històries amb aquesta intencionalitat sorneguera de poble a poble que se’ns dibuixen a través de llegendes i encanteris”, explica la guardonada autora.

Havent assimilat el *somardisme*, ens podem endinsar tant en el treball com en el discurs de l’escriptor Juan Carlos Marco, més conegut com Chuan de Fonz. Amb una dilatada trajectòria dedicada a la docència i les novel·les, Chuan representa

la neutralitat més absoluta quant a les diferents polèmiques que esquitxen el debat lingüístic. “Mira -diu amb to de confiança-, jo no tinc cap problema amb ningú i tampoc em plantejo un horitzó de l’aragonès pel qual entestar-me en batalles.

Quan feia classes en entorns aragonesoparlants optava per impartir-les en aquest idioma i, al final, veia que l’alumnat no aprenia física i química perquè no n’aprenia, però no perquè la llengua fos un problema”. La comoditat *somarda* de Chuan parteix de la satisfacció que viu amb els seus treballs i amb projectes impulsats per persones que, sense gaires complicacions, es llancen a difondre l’aragonès. “En el món de l’aragonès, passa que hi ha molta energia destinada a fotre a parir el veí. I així omple la tarda a Twitter, per dir-ho ràpid. Però quan trobo algú que avança perquè la resta aprengui alguna cosa i tira endavant, em genera més respecte”, conclou.

Un respecte com el que motiva el treball d’investigadora de Maria José Girón, qui s’ha enxarxat en la titànica tasca de recórrer els pobles del Pirineu perquè les variants patrimonials no es vegin engolides per un estàndard dictat des de Saragossa. “Molts parlants han mort sense ser conscients del valor que tenia la llengua que atresoraven en els seus records, hereus d’una evolució mil·lenària que reflecteix una manera genuïnament diferent de viure i entendre la relació amb el medi”, destaca. O respecte també pel reconeixement que fa poc han aconseguit els vídeos de Jorge Pueyo, que s’ha aventurat a comunicar amb tota naturalitat per a un públic cada vegada més ampli: “Ens cal normalitat i naturalitat, deixar de dir sempre i de manera expressa que anem a fer un contingut *en aragonès* i, senzillament, parlar-lo com qualsevol altre que parla la seva llengua. Tota la resta és folklore”, conclou. ●

Carn de suro

El relat de Maria Llerena Bastida

Si el cos és una casa -pensa la Sílvia-, quan em dutxo és com si a fora estigués plovent. I si m'entra aigua per les orelles, hi ha goteres al sostre. I quan em rento la vulva, humitats al terra. I al melic és com si hagués quedat una mica d'aigua a les finestres, i si entra als ulls, com que cou, és com si haguessin entrat regalims per la xemeneia encesa. Llavors li ve al cap l'altre poema que havia marcat i posa les ungles d'una mà sota les ungles de l'altra. Les col·loca sota l'aigua i diu: I això són les teules!

Piquen a la porta del lavabo. Sílvia, et poso torrades? Es mira els peus; segur que són fongs. Sí! Van començar a un dit i ara han passat a l'altre. I cafè? Talla les ungles i aguanten. No! Les llima i aguanten. Vols una taronja? Només en queden dues! S'enganxa el dit amb la taula i aguanten. Si pot ser, sí, gràcies! Jo també soc un fong, pensa. Aguanto.

Elena, has entrat? Sí, m'estic rentant la cara. Què fas avui? Tinc classe *online*. La Júlia està fent cafè, digues-li que en vols. Ahir a la nit et vaig sentir plorar una mica. Totes estem plorant una mica, no? Sí, no sé. Puc fer alguna cosa per tu? No, no et preocupis. Com està el teu amic? Malament. Quanta estona fa que estàs a la dutxa? Molta. És que... Saps què penso, Elena? Què? Que som com la Colometa. Som tres Colometes, cent Colometes, massa Colometes! Sense sal·fumant, però Colometes. Sílvia, què dius? La de *La plaça del diamant*? Sí, perquè som com aquell tros en què diu que s'ha tornat de suro. Saps? Quan ja gairebé no pot més i s'adona que

si no s'hagués tornat de suro, no hauria tirat endavant. Que si hagués estat de carn, l'haurien pessigat i li hauria fet tant mal que no hagués aguantat. Som una barreja de tot plegat, Elena. Som carn de suro! I fongs! Va, Sílvia, surt de la dutxa, vaig a ajudar la Júlia.

La tovallola del terra, plena d'aigua, fa bassal sota els peus de la Sílvia. Xip-xap. Pensa: aquestes són les llàgrimes encon·gides de l'Elena ahir a la nit. Carn de suro. I el paper de và·ter per estrenar i mig aixafat, la Júlia passant-se les tardes estirada al llit sense esma i aixecant-se estoica cada matí per anar a treballar. Ara estic millor, noies. Carn de suro. I aquesta pell de gallina, l'amic de l'Elena, que sí que se sap que està malament. Carn de suro. I dutxar-se cada matí per oblidar-se de l'insomni i amagar l'angoixa, carn de suro. El vapor d'aigua, les coses que no s'expliquen, perquè totes en tenen alguna, però no volen carregar les altres. Les pròpies cures als marges, carn de suro. Que són unes egoistes, que ho tenen tot i no saben ni per què estan malament i el dia que s'ho passen bé, encara senten culpabilitat. Cada una de les gotetes de la mampara de la dutxa, malestar generacional. Carn de suro. Carn de. Carn.

Mentre desenganxa el baf del mirall, la Sílvia es mira el cos. Pensa que si aquestes cases se'ls esquerden, es posaran malaltes. O els sortirà tota la tristesa continguda. Treu el cap per la porta i crida: Ei! Creieu que ens hauríem de mirar els fongs dels peus? I més flux: I aquesta pell de surera? Des de la cuina, la Júlia li diu que faci el favor d'anar a esmorzar. I afegeix: El que hauríem de mirar és la nevera, que fa dies que no refreda! ●

/ MIMI ISASMENDI
@mimisasmendi

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd

gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

L'ANARQUIA
EXPLICADA
ALS
INFANTS

José Antonio Emmanuel (1931)

Il·lustrat per Fabrice de Estampes

LIBROS DEL ZORRO ROJO

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPAR-TIDORA

Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

C/Torre de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

ressenyες

El veritable primer amor de Beauvoir

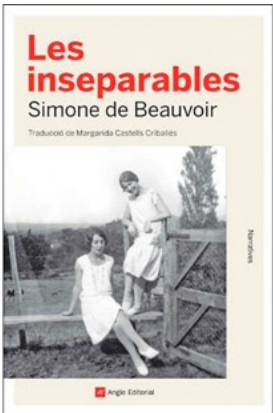
Aïda Camprubí | @aicha_cmprps

Simone de Beauvoir ha despertat en molts de nosaltres la consciència de gènere. L'ús del masculí aquí no és una interpel·lació casual, sinó el següent pas en la presa de valor que les autores feministes s'han de reivindicar més enllà de dones i aliades, com una lectura necessària per a la humanitat, fins ara només referida en gènere masculí. Beauvoir també ens ha instruït l'ús literari de la consciència sexual -no oblidem el seu assaig *¿Hay que quemar a Sade?* (1955)-, però el que desvela en la novel·la pòstuma, *Les Inseparables*, és una veritat tan desapercibuda com essencial: el nostre primer amor són les amigues. Quan creixem cap a l'adulthood, i queda enrere la fascinació per la família de sang -o la que marquen els papers d'adopció-, quan per fi se'ns dona l'oportunitat d'escollir, les triem a elles.

Entenent a la perfecció el fet que tota autobiografia és una forma d'autoficció, Beauvoir va novel·lar en la intimitat la seva relació amb Elisabeth Mabillet sobre el paper Zaza

Lacoin- i el trinomi que formen amb Maurice Merleau-Ponty, aquí retratat com a Pascal Blondel. Arran d'aquesta passió juvenil, de la que recomano no llegir cap espòiler fins a haver finalitzat el relat, entenem la presa de consciència de Beauvoir com a dona i el seu ímpetu defensant a altres autores com Violette Leduc o Sylvie Le Bon, que en aquesta edició firma un epíleg-reflexió crucial, acompanyat d'un arxiu de fotografies i correspondència inèdita.

Aquesta novel·la va ser el quart intent de l'autora de posar sobre paper el seu primer amor, i on ens serà fàcil mimetitzar el nostre. També hi llegim entre línies i amb gust els fonaments de la seva posterior labor filosòfica. Se'ns fa evident com el funcionament de la societat desequilibra el pes cap a l'actitud, devoció i accions de dones, infants i col·lectius minoritzats, quan la responsabilitat s'hauria d'exigir en la direcció contrària. I com el paper de les amigues ens ajuda a comprendre'ns, a explicar-nos a

LLIBRE
Les Inseparables
Simone De Beauvoir
Traducció de Margarida Castells Criballés
Angle Editorial, 2020
168 pàgines

ulls nostres i als dels altres, perquè són elles a qui permetem llegir les nostres senyes en igualtat de condicions. ●

La resistència 'mestissa' de Maria Campbell

Clara Asín | @Colombine_9

Maria Campbell, escriptora, professora i activista mestissa del Canadà, ens presenta *Mestissa*, la seva obra autobiogràfica que l'any 1973 va publicar inacabada i que Club Editor va reeditar el 2020. La seva història és el mirall de moltes persones que provenen dels pobles originaris del Canadà. Espoliats, massacrats i tancats, l'home blanc els va arrancar la seva cultura i la va silenciar, els va condemnar a la misèria, també els va alcoholitzar per desestabilitzar les seves famílies i per apuntar-los com a criminals. L'edició es

completa amb un episodi desolador, però també de supervivència: la violació que va patir amb quinze anys. Amb una prosa mordaç, l'autora assenyala amb subtileza quotidiana tota mena d'abusos i menyspreus que patia la seva comunitat i que, malauradament, en segueix patint. També ens explica la importància de la comunitat i de la saviesa de les dones com Cheechum, la seva besàvia, llum i brúixola en molts moments. Campbell ens deixa un al·legat de resistències colonials, comunitàries, de supervivents. ●

LLIBRE
Mestissa
Maria Campbell
Traducció de Marta Martín-Dòmine
Club Editor, 2020
224 pàgines

LLIBRE
No diguis res
Patrick Radden Keefe
Traducció de Ricard Gil Giner
Edicions del Periscopi, 2020
574 pàgines

Una història de violència al nord d'Irlanda

Josep Pimentel | @La_Directa

Patrick Radden Keefe, escriptor i periodista nord-americà, es capbussa amb valentia al conflicte nord-irlandès. Aquest treball és un apropament novel·lat a la violència que va marcar a tota una generació al nord d'Irlanda, que en certa manera ens recorda a un documental. Keefe fa una anàlisi crítica del conflicte, tot centrant-se en el bàndol republicà. Abarca els clarsobscurs, la dissidència, la violència, la mort, la resolució per a uns, i la frustració i la desesperació

per a altres. És un llibre que no et deixa indiferent. És la història dels que van participar en la lluita violenta contra l'ocupació anglesa. És la història de les seves frustracions, dels seus errors, del camí cap al final de la violència. És la història de la Jane McConville, segrestada per un escamot de l'IRA, i la dels seus fills. I també la de la Dolours Price i de tantes altres persones que, d'una manera o d'una altra, van deixar la seva vida en un conflicte on les ferides encara estan obertes. ●

/ MARC PUIG PÉREZ
@marcpuigperez

Maribel Cera,
presidenta de
l'Associació Catalana
de Dones de la Mar

“Sense la dona, el pescador no podria sortir a la mar”

Mariana Cantero | @cantero_mariana

Va créixer envoltada d'anècdotes i històries sobre la mar. Amb set anys, quan son pare s'aixecava per anar a pescar, ella estava pendent i l'acompanyava. “Agafava el salabre, ajudava a llevar el peix o, a vegades, directament em gitava fins a arribar al port”, recorda amb un somriure. La seva mare arreglava les xarxes i anava a vendre el peix a mercat. Quan va acabar l'ensenyament secundari, va decidir que volia dedicar-se a la pesca professionalment. Ella i la seva germana van decidir enrolar-se i van anar a la Capitania a treure's la llibreta marítima. Per sortir a pescar havien de fer un curset de competència marinera. S'hi van apuntar i darrere seu ho va fer el fill d'un pescador que coneixien. Un dia, mentre anaven a la llotja, el noi els va dir que ja estava fent el curset. Passava el temps i no les cridaven. Al final, van anar a demanar explicacions. “No van saber dir-nos el motiu, però aleshores sí que ens van cridar. Vam trencar aquest primer mur i em vaig enrolar amb el meu pare”, explica. Des de llavors, Cera lluita per fer visible la tasca de les dones al món de la pesca.

Com va començar la teva carrera professional?

Vaig començar a sortir amb el pare aquí, al port de Sant Carles de la Ràpita. Després d'un temps el meu pare es va jubilar. Jo pensava que em passaria el comandament de l'embarcació, però no va ser així. Això em va caure malament i vaig decidir fer altres feines, deixar la mar. Vaig treballar a manteniment, de dependent a l' Pirineu, de peixatera a Pesca Ràpita... Però cap feina m'omplia tant com la mar. Mentrestant, el meu pare li va passar la barca a mon germà, que es va fer una barca nova i em va dir si no volia anar a treballar amb ell. Li vaig dir que ho provaria i des del 2001 estic amb ell.

Creus que la qüestió de gènere ha tingut a veure amb la decisió del teu pare?

Va ser per la tradició. El món de la pesca és patriarcal, no ha canviat gens. Ara, les dones hem decidit anar a pescar. Les coses estan canviant, però sempre dins dels negocis familiars.

I tu ets la presidenta de l'Associació Catalana de Dones de la Mar.

Sí, l'Associació es va fundar per una necessitat: la incorporació de la dona a la mar en totes les activitats. Lluitem per la igualtat d'oportunitats, el reconeixement de la tasca de les dones i som una seixantena de sòcies. Tenim també sòcies que venen del món de l'aqüicultura, armadores, remadores, pesadores, empresàries, professores i fins i tot una dona que és bussejadora. Volem fer visible el paper de la dona en el sector, formacions i defensar els drets de les sòcies perquè tinguin veu i vot.

Quin paper ha tingut la dona tradicionalment al món de la pesca?

Sempre ha format part del sector, però no ha estat visible. Ella és qui sempre s'ha encarregat de portar el peix a mercat, vendre'l, portar els papers a la Comandància, arreglar les xarxes, cuidar la família... Ha fet un treball que no es visualitza. Sense la dona, el pescador no podria sortir a la mar. Són tasques que no han estat mai valorades, però és necessari que es faci. El sector pesquer sempre ha sigut molt familiar, entre tots es feia la feina. I la dona ja tenia unes tasques assignades, no tenia oportunitat de decidir. Avui dia hi ha pescadors que subcontracten aquestes feines que tradicionalment havien fet les dones.

Com és l'entorn laboral ara? Ha canviat alguna cosa?

Quan vaig a la llotja em sento sola. Tot són homes i jo. Només hi ha una altra noia, la delegada de llotja. Fa els números i s'encarrega que els pescadors vagin a posar el peix en ordre. Això implica que a la confraria també hi estan havent canvis. Però el que falta és que puguem accedir a llocs de decisió, de responsabilitat. Som molt poquetes i moltes vegades tu mateixa et reprimeixes o guanya la majoria. Però hem de fer el pas. Ja és prou dur anar a pescar, portar el peix i si et presentes a un càrrec d'aquests, la pressió és encara major. A més, el dia a dia implica aixecar-te a les tres del matí; sovint estàs cansada. Però pescar, per a mi, és una feina molt bonica i sempre ho dic: la mar no fa distinció entre homes i dones. ●

“Avui dia hi ha pescadors que subcontracten les feines que tradicionalment havien fet les dones”